

Vaikuttavasti mukana

– OPPILASKUNTA KOULUN ARJESSA

Vaiikuttavasti mukana

- OPILASKUNTA KOULUN ARJESSA

Vaikuttavasti mukana – oppilaskunta koulun arjessa

Kirjoittajat:

rehtori Jari Andersson, Sastamala
lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
erityissuunnittelija Tiina Karhuvirta, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry
opettaja Vuokko Kilkki-Närhi, Varkaus
opettaja Tuula Leppäkari, Laukaa
koulutuspäällikkö Sinikka Mäntysalo-Lamppu, Suomen Lasten parlamentin kanslia
ylitarkastaja Elina Nivala, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
kouluttaja Leena Nousiainen, Rondo Training Oy
suunnittelija Merja-Maaria Oinas, Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen
koordinaatio- ja kehittämiskeskus
Suomen Lasten Parlamentin edustaja Arttu Rytönen, Uurainen
rehtori Markku Salonen, Tampere
koululainen Kimi Uosukainen, Lahti

Kerhonohjaajan opas, 5

Toimittaja: Tiina Karhuvirta

Taitto: Kuviopeja Oy

ISBN 978-952-9759-97-2

ISBN 978-952-9759-98-9 (pdf)

Paino: Oy Nordprint Ab

Painovuosi: 2009

Sisällysluettelo

Koulu on parempi, kun lapset saavat osallistua	4
Oppilaskuntatoiminta kansalaisvalmiuksien vahvistajana	6
Mihin oppilaat haluavat vaikuttaa	8
Osallistuvat oppilaat tulevaisuuden koulun perusta	11
Oppilaskuntatoiminta – tavoitteet ja toimintaedellytykset	15
Oppilaskuntatoiminta Sastamalan kaupungin perusopetuksessa	19
Lapsen kokoisessa koulussa lapsen ääni kuuluu parhaiten	24
Kaikkien täytyy saada vaikuttaa	29
Oppilaskuntatoiminta Lehtoniemen koulussa	30
Osallisuus Etelä-Hervannan koulussa	32
Oppilaskuntatoiminta osana kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää	35
Mitä vaikuttaminen tuntuu?	41
Vuorovaikutteinen verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi	45
Lähdevitteet	46
Mainittu kirjallisuus ja muut lähteet	46

Koulu on parempi, kun lapset saavat osallistua

Lapsella on oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, kun hänen kannaltaan tärkeitä asioista päätetään. YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa aikuiset myös selvittämään lasten mielipiteitä ja ottamaan niitä huomioon.

Jo 20 vuotta siten hyväksytyn YK:n sopimuksen ansiosta Suomessa lainsäädäntö ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat tässä suhteessa kunnossa. Ne tukevat lasten osallistumista. Sen sijaan aikuisten asenteissa, vuorovaikutustaidoissa ja toimintatavoissa on vielä paljon parantamisen varaa. Tämä koskee myös kouluympäristöä.

Suomalainen koulu on menestynyt hyvin oppimistulosten vertailussa kansainvälisesti. Sitä voimme olla ylpeitä. Osallistumisen ja vaikuttamisen sekä koulussa viihtymisen vertailuissa suomalainen koulu ei ole ollut yhtä hyvä.

Lapsen kannalta hyvä koulu on sekä tietojen ja taitojen oppimista että kasvua ihmisenä ja kansalaisena. Hyvä koulu tarjoaa tietojen ja taitojen lisäksi kokemuksen yhdessä tekemisestä, nähdynsä ja kuulluksi tulemisesta sekä mukavista ihmisuhteista aikuisin ja kavereihin.

Koulussa osallistutaan monella tavalla. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus ja keskusteluyhteys on perusta lapsen kuulluksi tulemiselle. Oppitunteja voi toteuttaa lapsia osallistavasti. Myös tukioppilaatoiminta ja vertaissovitelu, erilaiset tapahtumat, kerhot sekä koululehden tekeminen ovat esimerkkejä osallistumisesta.

Näiden ohella jokaiseen koulun tarvitaan oppilaskunta. Oppilaskunta tekee lapsia yhteisönä näkyväksi koulussa. Se on koululaisten yhteinen keskustelufoorumi. Se mahdollistaa vuoropuhelun koulun aikuisten ja myös kunnan päätäjien kanssa. Tapahtumat, koulun säännöt, pihan varustelu, ruokailu, koulun sisustus sekä opetuksen järjestelyt ovat asioita, joissa oppilailla on varmasti sanottavaa.

Osallistuminen on lapsen oikeus, mutta siitä on myös koulun kannalta hyötyä. Hyvän koulun kehittäminen on helpompaa, kun lasten tieto ja näkemykset otetaan huomioon. Osallistuminen on myös oppimista. Aikuisetkin oppivat lasten

erilaisista näkökulmista. Osallistuminen kasvattaa lapsia toisten mielipiteiden huomioon ottamiseen ja yhteisöllisyyteen. Lapset oppivat, miten yhteiset päätökset syntyvät.

Samalla arvostamme lapsia ja lapsuutta. Koululainen voi kokea: ”minä olen lapsena ja nuorena tärkeä”, ”minun mielipiteistäni ollaan kiinnostuneita”.

Lasten ja nuorten vaikuttamisen tueksi tarvitaan välittäviä aikuisia. Oppilaskunnan ohjaavan opettajan työ on tärkeää. Koulun johto näyttää tietä siinä, arvostetaan ko lasten mielipiteitä ja ohjaavan opettajan työtä. Myös koulun ja nuorisoyön yhteyksiä on hyvä tiivistää.

Oppilaskuntatoiminta on lisäksi osa kotikunnan lasten osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmää. Useassa kunnassa oppilaskunnat valitsevat edustajan sa nuorisovaltuustoihin ja lasten parlamentteihin tai toimivat muutoin tiiviisti yhteistyössä.

Toivon Sinulle antoisia, avartavia ja iloisia hetkiä lasten parissa!

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Oppilaskuntatoiminta kansalaisvalmiuksien vahvistajana

Ajatus, että oppilaskunta toiminnassa lapset ja nuoret voivat oppia tärkeitä kansalaistoiminnan valmiuksia, ei ole uusi eikä yllättävä. Mahdollisuus osallistua keskusteluun ja päätöksentekoon yhteisistä asioista kouluympäristössä kehittää nuoren kansalaisen taitoja itsensä ilmaisemiseen ja mielipiteidensä argumentointiin, kykyä muiden kuuntelemiseen ja yhteisten tavoitteiden rakentamiseen erilaisten näkemysten pohjalta sekä ymmärrystä demokraattisen päätöksenteon edellytyksistä ja toteuttamisen tavoista. Jos oppilaskunnan toimintaan lisäksi perustuu edustuksellisuuden periaatteen ja oppilaskunnan hallituksen jäsenet valitaan jonkinmuotoisilla vaaleilla, saavat nuoret kansalaiset sellaisia kokemuksia edustuksellisen demokraatian toiminnasta, jotka auttavat heitä ymmärtämään myös koulun ulkopuolella toimivien yhteiskunnallisten päätöksentekojärjestelmien toimintaa. Oppilaskunta toimintaa pidetäänkin yleisesti tärkeänä kansalaiskasvutuksen areenana kouluissa.

Oplaskunta toiminnan kansalaiskasvatuksellinen merkitys ei kuitenkaan pelkisty vain vaikuttamisen ja päätöksenteon valmukaisten ja ymmärryksen kehittämiseen. Kansalaisuus itsessään ei nimittäin ole vain poliittisena aktiivisuutena ja vaikuttamistoimintana ilmenevä yksilön rooli. Kansalaisuus on laajasti ymmärrettyinä jäsenyyttä yhteisöissä, ja se edellyttää jokaiselta valmiuksia tulla toimeen ja elää sovussa muiden kanssa.

Kansalaisoiminta puolestaan voi olla hyvin monimuotoista osallistumista toimintaan yksityisen elämämpiirin ulkopuolella. Oman asuinalueen asukasyhdistyksen talviriehan järjestämiseen osallistuminen on kansalaisoimintaa yhtä lailla kuin kansalaisdressedin kerääminen asuinalueen lähikoulun säilyttämisen puolesta tai villasukkien kutominen asukastuvan käsityöpiirissä lahjoitettavaksi naapuririntaan lastenkoteihin. Poljimmillaan kansalaisoiminta on erilaista yhdessä tekemistä jollain tavoin yhteiseksi hyväksi. Kansalaisuus ei siten olekaan perustulonkehtaan ensisijaisesti poliittinen vaan sosiaalinen ilmiö. Tällöin tärkeimpiä kansalaisvalmimuksia ovatkin ihmisen sosiaaliset perusvalmimudet: kyky yhteiselämään ja -toimintaan muiden kanssa.

Parhaimmillaan oppilaskuntatoiminta on yksi osatekijä rakentamassa kouluyhteisöstä kasvuympäristöä, jossa jokaisen lapsen ja nuoren valmiudet yhteiselmään ja -toimintaan muiden kanssa vahvistuvat. Koulu saattaa olla toimintaympäristönä varsin yksilo- ja suorituskeskeinen, yksilölliseen oppimiseen ja oppimistuloksiin keskittyvä. Kuitenkin se on myös luonnollinen sosiaalisen elämän ympäristö, jossa on mahdollista omaksua kansalaisen sosiaalisia perusvalmiuksia päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja toiminnassa. Sellaiset toimintamuodot kuin oppilaskunta- ja tukiopilaatoiminta ovat tärkeitä tämän luonnollisen sosiaalisen elämän vahvistajia, sillä niissä oppilaat toimivat yhdessä tavoitteellisemmin kuin välitunneilla mutta vapaamtoisemmin kuin opittunneilla. Ne voi nähdä erityyppisinä sallitun ja toivotun ertaisvuorovaikutuksen tiloina.

Olmennaista lapsen ja nuoren sosiaaliselle kasvulle ja yhteiselämän valmiuksien kehitymiselle on saada mahdollisuuksia ja tukea vuorovaikutukseen myös erilaisten ja erilaisten, omaan kaveripiiriin kuulumattomien, oppilaiden kanssa. Jotta vuorovaikutuksen kokemukset kehittyisi positiivisia kasvukokemuksia, tarvitaan aikuisten ohjausta mutta myös sellaista keskinäistä kanssakäymistä, joka koetaan merkitykselliseksi ja jossa voidaan löytää yhteisiä tavoitteita ja mielekkään yhteistoiminnan muotoja. Oppiaskuntatoiminta voi tarjota nimenomaan mahdollisuuksia tähän – ja parhaimmillaan se tarjoaa niitä paitsi hallituksen jäsenille myös muille oppilaille erilaisen järjestämänsä toiminnan kautta. Toki hyvin tärkeää on, että oppiaskunta toimii oppilaiden kanavana vaikuttaa asioihin koulussa, mutta ei ole mitään syytä väheksyä myöskään oppiaskunnan organisoinia tapahtumapäiviä tai tempauksia. Ne voivat tarjota hyvin monimuotoisia luokkien rajat ylittäviä yhteistoiminnan mahdollisuuksia ja samalla vahvistaa koulun me-henkeä, oppilaiden kokemusta kuulumisesta kouluyhteisöön. Johonkin kuulumisen kokemus on sosiaalisten valmiuksien ohella välttämätön kansalaisuuden vahvistumisen perusta.¹

Mihin oppilaat haluavat vaikuttaa

Kun lapsilta ja nuorilta kysytään kouluun liittyviä toiveita, toistuvat vastauksissa pääasiassa samat asiat. Lapsiasiavaltuutetun toimiston tekemissä selvityksissä² ja kyselyissä lapset ja nuoret ovat tuoneet esiin haluavansa vaikuttaa varsinkin kouluympäristön viihtyvyyteen sekä sisä- että ulkotiloissa, koulurokaan, koulun sääntöihin ja yksittäisten oppituntien sisältöön. Osa kokee vaikutusmahdollisuutensa varsin hyviksi jo nyt, mutta monet ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä siihen, miten koulussa kuunnellaan ja otetaan huomioon oppilaiden mielipiteitä. Varsin yleisesti lapset ja nuoret toivovat, että heillä olisi nykyistä enemmän vaikutusmahdollisuuksia koulussa.

Lasten ja nuorten koulua koskevat parannustoiveet kohdistuvat suureksi osaksi oppituntien ulkopuoliseen toimintaan eli välitunteihin ja ruokailuun. Välituntien vieton ympäristöt eli koulun pihat ja käytävät ovat heille tärkeitä liikumisen, sosiaalisen toiminnan ja hengähtämisen ympäristöjä, ja he odottavat niiltä viihtyisyyttä, virikkeitä ja mahdollisuutta istua juttelemassa kavereiden kanssa. Varsinkin alakouluaiset haluaisivat pihalle monipuolisempia toimintamahdollisuuksia: välituntivälineitä, enemmän kiipeilyvälineitä ja keinoja. Yläkouluaisetkin haluaisivat kehittää pihoja viihtyisämmiksi ja tuovat usein esiin toiveen penkkien saamisesta piholle. Välituntien viettäminen ulkona koetaan ikävänä pakkona, sillä yläkoulujen pihat ovat usein hyvin pelkistettyjä ja vailia toimintamahdollisuuksia. Toisaalta nuoret toivovat voivansa vaikuttaa siihen, missä välituntinsa viettävät – ainakin niin, että osan välitunneista voisi viettää sisällä. Pienemmät puolestaan kaipaavat usein pidempiä välitunteja, että ehtisivät liikua enemmän.

”Koulussa voisi olla pihalla enemmän tekemistä ulkona.” alakoululainen³

”Oppilaille voitetaan että he eivät käy välitunneilla ulkona mutta siellä ei ole mitään tekemistä niin miksi sinne rukaan haluaisi mennä...??” yläkoululainen

Myös koulun sisätiloihin lapset ja nuoret kaipaavat viihtyisyyttä: pirtteitä värejä sisustukseen, vihertasveja sekä sohvia, penkkejä ja pöytiä oleskelutiloihin.

Lisäksi he kiinnittävät yleisesti huomiota tilojen siisteyteen. Hyvin usein oppilailta on wc-tiloja koskevia vaikuttamistavoitteita: he toivovat näiltä tiloilta hygienisyyttä ja yksityisyyttä eli konkreettisesti puhautta ja toimivia lukkoja oviin. Myös koulun tilojen ahtaus, huono sisäilman laatu ja kylmyys ovat asioita, joihin oppilaat haluaisivat parannusta. Koulutiloihin liittyvät myös toiveet ergonomisemmista työskentelyolosuhteista luokissa.

”Maalataa koului pirtteimmäksi eikä sellaiseksi kuin sairaala!!!” yläkoululainen

Kouluroka on lasten ja nuorten keskuudessa keskeisimpiä tyytymättömyyden aiheita. He tuovat kyllä usein esiin arvostavansa ilmaista kouluruokaa mutta kritisoivat ruuan laatua ja ruokaan varattujen resurssien niukkuutta. Toiveena on maukkaampi, terveellisempi ja monipuolisempi kouluruoka, jonka määrää ei rajoiteta. Oppilaat haluaisivat myös vaikuttaa ruokailustan suunniteluun, esimerkiksi saada listalle toiveruokapäiviä. Myös ruokailuun varatun ajan pituuteen ja ruokatauon ajankohtaan haluttaisiin vaikuttaa.

”lihapullia max 5 kpl. Kuka sellaisella määrällä elää?” alakoululainen

”Kouluruoassa voisi kysyä oppilaiden toiveita.” alakoululainen

Keskeinen kouluviihtyvyyttä vahvistava tekijä on hyvä ilmapiiri. Lapset ja nuoret esittävätkin usein ajatuksia siitä, miten ilmapiiriä voisi kehittää. Tärkeiksi koetaan sekä suhteet muihin oppilaisiin että opettajien toiminta suhteessa oppilaisiin. Muita oppilaita, myös muiden luokkien oppilaita, haluttaisiin oppia tuntemaan paremmin esimerkiksi yhteisen toiminnan ja tapahtumien kautta. Opettajia kritisoidaan oppilaiden eriarvoisesta kohtelusta ja heidän toivotaan puuttuvan tehokkaammin kiusaamiseen. Nämä toiveet liittyvät sekä välitunteihin että oppitunteihin: välitunneille kaivataan tarkempaa valvontaa ja herkempiä kiusaamiseen puuttumista, oppitunneille työrauhaa. Lisäksi lapset ja nuoret haluavat päästä osallistumaan keskusteluun koulun säännöistä ja vaikuttamaan niiden sisältöön.

”Voitaisiin puuhata muitten luokkien kanssa että kaikki oppisivat tuntemaan toisensa paremmin.” alakoululainen

”Usein kun näen tönnöistä tai muuta vastaavaa, opettajat katsovat tämän vain pienenä hännämisenä.” yläkouluinen

Oppituntien sisältöihin liittyviä toiveita lapset ja nuoret esittivät kyselyissä selvästi vähemmän kuin oppituntien ulkopuolisia asioita koskevia toiveita. Varsinkin taito- ja taideaineissa he halusivat vaikuttaa enemmän siihen, mitä tunneilla tehdään, esimerkiksi liikuntatuntien ohjelmaan ja kuvaamataidon tehtävien aiheisiin. Jotkut oppilaat, erityisesti alakoululaiset, esittävät myös toiveita lukujärjestyksen sisällöistä. Varsinkin liikuntaa toivotaan usein lisää.

”Haluaisin vaikuttaa siihen, että mitä tehtäisiin käsityö tunnilla, koska opettaja päättää aina mitä tehdään.” alakoululainen

Yleiskuva lasten ja nuorten koulua koskevista toiveista on hyvin maltillinen ja kertoo oppilaiden olevan varsin realistisia sen suhteen, mihin heillä voisi olla mahdollisuus vaikuttaa. He halusivat vaikuttaa erityisesti toimintaympäristöön ja siihen, mitä opetussuunnitelman perusteissa nimitetään koulun toimintakulttuuriksi. Paljolti juuri toimintakulttuurista riippuu myös se, otetaanko lasten toiveita koulussa huomioon ja annetaanko heille mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa koulussa.

Leena Nousiainen

Osallistuvat oppilaat tulevaisuuden koulun perusta

Koulun rooli osallisuuden edistäjänä

Jokaisella koululla on omanlaisensa toimintakulttuuri, erilaiset tavat toimia arjessa. Viime aikoina on nousnut esille erityisesti se, miten kouluissa käsitellään kiusaamistapauksia, oppilaiden erilaisuutta ja miten oppilaat voivat vaikuttaa koulun toimintaan. Koulun toimintakulttuurilla pyritään vaikuttamaan oppimisympäristön rakenteisiin, erityisesti pedagogisiin käytäntöihin. Olennainen osa koulun toimintakulttuuria ovat koulun aikuisten ja oppilaiden väliset vuorovaikutussuhteet. Tärkeää on se, miten aikuinen kohtaa oppilaan ja miten oppilas tulee kuulluksi. Aikuisilla tulee olla aikaa konkreettisesti pysähtyä oppilaan luo.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaanakin käytännön tulkintaa koulun kasvatusta ja opetustehtävistä. Tarkoituksena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatukselle ja opetukselle asetettuja tavoitteita⁴

Toimintakulttuuriin kuuluvat koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit: tervehdytäänkö, kiitetäänkö, käsketäänkö vai neuvo-tellaanko sekä arvot ja periaatteet kuten erilaisuuden hyväksyminen, demokratia, tasa-arvo jne. On tärkeää, että oppilaat ovat mukana koulun arjen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Toimintakulttuuri ilmenee niin oppitunneilla kuin koulun muussakin toiminnassa kuten vaikkapa kerhotoiminnassa. Oppilaita tuleekin ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa: millaisia kerhoja oppilaat toivovat, milloin ne kokoontuvat, millaiset pelisäännöt kerhoille luodaan ja miten siellä käytätydytään. Silloin kun oppilaat työstävät niitä yhdessä, niin he sitoutuvat jo samalla niiden toteutumiseen. Tämä antaa ja varmistaa aidon osallisuuden kokemuksen.

Tärkein koulun toimintakulttuuriin ilmentäjä on tapa, jolla koulun ihmiset toisensa kohtaaavat, erityisesti opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus. Toimintakulttuuriin kehittäminen avoimeksi, vuorovaikutteiseksi ja lasta ja nuorta kuulevaksi on yksi opetussuunnitelman perusteiden keskeisistä tavoitteista.

Toimintakulttuuria kehittäessään koulu joutuu etsimään ratkaisuja moniin käytännön kysymyksiin kuten

- mien koulussa edistetään oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua
- mien puuttuaan arjen ongelmatilanteisiin
- mien otetaan huomioon monikulttuurisuus
- mien lisätään kouluviihtyvyyttä tai opetetaan sosiaalisia taitoja ja
- miten luodaan tilaa ja mahdollisuuksia oppilaiden omalle luovalle toiminnalle.

Toimintakulttuuria voidaan tarkastella myös vuorovaikutustaitojen kehittäjänä. Koulun hyvät ihmissuhteet kannustavat osallistumiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja vastuullisuuteen. Koulu voi tarjota lapselle ja nuorelle mallin toimimisesta vuorovaikutukseen perustuvassa yhteiskunnassa. Osallisuutta ja aktiivisuutta tukeva vuorovaikutus ei synny itsestään, vaan sitä tulee harjoitella.

Koulun pitää tarjota lapsille ja nuorille aidosti vaikuttamisen väyliä. Pitää olla mahdollisuuksia oppia erilaisia taitoja, joita yhteiskunnassa tarvitaan. Nuorten osallisuuden edistäminen on enemmänkin arvo sinänsä kuin lakiin perustuva velvoite. Aktiivista kansalaisuutta ei voi nähdä pelkästään oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta. Aktiivinen kansalaisuus on käytännön taito, joka on opittavissa.

Osallistuminen koulun toimintaan lisää nuoren oman elämän hallintaa. Niiden koulujen oppilaat, jotka ovat voineet olla vaikuttamassa koulun arjen asioihin sanovat, että opettajat ovat alkaneet kunnioittaa heitä. Jotta lapset ja nuoret pyrkisivät motivoituneina, tulee kaiken toiminnan olla jatkuvaa ja säännöllistä. Toiminta ei voi olla vain bileitten järjestäjä vaan oppilaiden tulee olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa koulun arjen toimintoja yhdessä opettajien ja muiden aikuisten kanssa⁵.

Oppilaat ovat nykyään itse asiassa valistuneita vaikuttajia. Jos tuloksia ei näy, lopahtaa aktiivisuus nopeasti. He eivät pittoa näennäistoiminnasta. Sen on oltava aitoa. Nykyisin lapsilla ja nuorilla on jo niin paljon kiipailevia toimintamahdollisuuksia, että he harkitsevat tarkoin, mihin ryhtyvät.

Mahdollisuuksia osallistumiseen on monia. Oppilaat voivat olla mukana mm. parantamassa kouluympäristöä, laatia koulujen järjestyssääntöjä tai opetussuunnitelmia, olla mukana erilaisten ohjelmien laatimisessa (turvallisuusstrategia, kriisisuunnitelma, päihdeohjelma jne.) tai koulujen toimintasuunnitel-

mia. Pienilläkin toimenpiteillä voidaan koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria edistää. Samalla opiskelijoiden hyvinvointi lisääntyy ja väitän, että koulun toiminnan laadukkuus paranee.

Esimerkki prosessista, jossa oppilaat ovat mukana laatimassa koulun pelisääntöjä⁶:

1. Jokaisessa luokassa pohditaan ensin neljän hengen ryhmässä: Miksi järjestyssääntöjä / pelisääntöjä tarvitaan? Mitä tapahtuisi, jos ei olisi lainkaan yhteisiä sääntöjä? Jokainen ryhmä kokoa viisi tärkeintä sääntöä heidän mielestään ja kirjoittavat ne sitten paperille.
2. Jokainen ryhmä esittää ensin yhden säännön. Sitten kootaan luokan viisi eniten ääniä saanutta sääntöä.
3. Luokan edustaja esittelee oppilaskunnan hallituksessa oman luokan tärkeimmät säännöt.
4. Hallituksessa keskustellaan eri luokkien ehdotuksista ja tehdään lista keskeisimmistä (10) säännöistä.
5. Luokan edustaja vie taas viestin luokkaan ja kertoo hallituksen perustelut, joihin otetaan luokassa kantaa ja tehdään mahdollisia muutosehdotuksia.
6. Oppilaskunnan hallituksessa tehdään vielä lopullinen sääntöehdotus, joka esitellään opettajille. Oppilaskunnan edustajat esittelevät oppilaiden sääntöehdotuksen esim. opettajainkokouksessa.
7. Opettajat ottavat kantaa niihin ja tekevät oppilaiden näkemysten pohjalta viralliset säännöt.
8. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet käsittelevät ne vielä yhdessä ja siten luokkien edustajat esittelevät säännöt omassa luokissaan.
9. Jos säännöt esitellään esim. vanhempainyhdistykselle, johtokunnalle tms. tulee oppilaiden olla mukana niitä esittelemässä. Oppilaiden omistajuuksa sääntöjen tekemiseen tulee kunnioittaa.

Niissä kouluissa, joissa on noudatettu em. prosessia, ovat opettajat kertoneet eri koulutustilaisuuksissa, että koulukiusaaminen ja ilkiävalta ovat vähentyneet huomattavasti. Toisista huolehtiminen ja innostuneisuus koulun yhteisiin ta-pahtumiin ovat sen sijaan lisääntyneet. Oppilaat ovat kokeneet, että heitä kuullaan ja ne ovat tärkeitä ja heitä arvostetaan⁷.

Osallisuuden mittari on se, kuinka hyvin nuoret pääsevät osallistumaan projektien ja prosessien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin⁸.

Aikuisten tyyppillistä vallankäyttöä lasten ja nuorten aloitteellisuuden tukahduttamisessa on hämmäyttävä päätöksenteon tilanne erilaisilla verkkeillä. Keskustellessani nuorten kanssa heidän mahdollisuuksistaan osallistua päätöksentekoon kouluilla, oppilaat korostavat sitä, että yleensä opettajat sanovat heidän kaikkiin aloitteisiinsa ensin ”Ei”, jolloin aikuinen vain yrittää päästä asiasta eroon kielitämällä sen ja tämä aiheuttaa oppilaissa ihmetyä. Tämä ilmenee myös erilaisissa kouluympäristön parantamishankkeissa, kun nuoret ovat ehdottaneet mm. limuautomaattien hankintaa tai taukotiöjen rakentamista oppilaille. Monet aikuisten esittämät esteet ovat kuitenkin osoittautuneet näennäisiksi, kun niitä on arvioitu tarkemmin. Hart toteaakin, ettei kuitenkaan ole tarpeellista, että lapset aina toimivat itsenäisesti, vaan lapset haluavat työskennellä rinnakkain aikuisten kanssa.

Tavoitteena tulisiikin olla, että koulujen toimintakulttuurissa korostuu yhdessä tekeminen niin, että lasten ja nuorten äänet kuullaan yhdessä aikuisten äänen kanssa. Nuoret eivät voi, eivätkä halua saavuttaa muutosta yksinään, sillä päätöksenteossa ja neuvottelussa tarvitaan kumppaniaikuiden mukanaan tuomia asiantuntijuuden ja auktoriteetin sekä rahallisen, henkisen ja sosiaalisen tuen elementtejä.

”Koulussa voisi vaikuttaa esim. kertomalla opettajalle, jos luokassa on jokin huonosti. Itse olen vaikuttanut joinkin asioihin ja se on ihan mukava!”
tyttö 5.lk, Laukaa

Jari Andersson
Tiina Karhuvirta

Oppilaskuntatoiminta – tavoitteet ja toimintaedellytykset

Osallisuuden käsite

Osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua omaan elämään liittyviin asioihin sekä luoda omaa kulttuuriaan. Osallisuus on vuorovaikutusprosessi, johon lapsia ja nuoria tulee tukea.

Koulun tavoitteena on kehittää oppilaiden osallisuutta. Osallisuutta kehittämällä tuetaan hyvää oppimista, ihmiseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Oppilaiden osallisuudella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Toiminta tarjoaa osallisuuden kokemuksen kaikille lapsille ja nuorille. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin ja saada aikaan muutosta elinympäristössään.

Oppilaskuntatoiminnan tavoitteet:

- 1) Luoda oppilaille mahdollisuudet vaikuttamiseen ja vastuun kantamiseen koulun yhteisistä asioista.
- 2) Vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä sekä luokan yhteisöllistä toimintakulttuuria.
- 3) Tukea oppilaiden mahdollisuutta osallistua yhteisiä asioita koskevaan keskusteluun.

Oppilaskunnan muodostavat kaikki koulun oppilaat. Heidän keskuudessaan valitaan oppilaskunnalle hallitus. Oppilaskunta on oppilaiden vaikutuskanava. Oppilaskunta toimii yhteistyössä rehtorin, opettajien ja koulun kehittämistimin kanssa. Oppilaskuntatoiminta on kinttä osa koulun toimintaa, jonka tarkoitus on itse toimintansa lisäksi harjoittaa oppilaita kriittisen mielipiteen muodostamisessa, päätöksenteko- ja neuvottelutaitoja sekä kouluyhteisössä toimimista.

Mitä onnistunut oppilaskuntatoiminta edellyttää?

Osallisuus ja vaikuttaminen on nostettu yhdeksi kriteeriksi arvioitaessa perusopetuksen laatua. Työryhmän muistiossa oppilaskunnan toiminnan laatu-

kriteereiksi koulun tasolla nostetaan esille toiminnan tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja vaikuttavuus. Lisäksi mainitaan oppilaskunnan ohjaamisen resurssien riittävyys.¹⁰

Oikeusministeriön julkaisemassa Demokratiaa koulunpenkille –oppaassa hahmotellaan onnistunutta oppilaskuntatyöskentelyä, joka on avointa ja mielekästä oppilaiden ja koko koulu yhteisönkin kannalta. Avointa siinä mielessä, että oppilaat kokevat toiminnat oikeudenmukaisiksi ja kaikkia koskeviksi. Vaikka oppilaskunnan toiminnan sydän ovat innostuneet oppilaat, he eivät voi toimia ilman koulunsa rehtorin ja opettajakunnan sitoutumista asiaan. Näennäismokratia ei motivoi osallistumaan siis asiat, jotka ovat oppilaskunnan asiois-
talla, pitää olla oikeita, aitoja asioita ja vielä sellaisia, että oppilaskunnalla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa ratkaisuihin eikä vain näennäisesti kuulla oppilaita¹¹.

Opetushallituksen vuonna 2006 tehdyn kyselyn mukaan 31,5% kyselyyn vastanneista kouluista toimi oppilaskunta¹². Kun kyselyn vastausprosentti oli 43,2% (emt. 1) voidaan oppilaskuntatoiminnan olevan edelleen Suomessa lapsen kengissä. Läheskään kaikissa perusasteen kouluissa ei ole minikäänlaisia järjestelmiä oppilaiden osallistumisen tukemiseen.

Edellä mainitun kyselyn pohjalta voi arvioida suuntaa antavasti sitä, mihin asioihin oppilailla on kouluissa vaikutusmahdollisuuksia. Suosituimpia asioita, joihin oppilaat voivat vaikuttaa ovat teemapäivien- ja viikkojen järjestäminen (84,4%), kouluympäristö (koulun tilat ja/tai pihä) (74,3 %), juhlien järjestäminen (73,3%). Järjestysääntöihin pystyi vaikuttamaan noin 40 % oppilaskunnista, koulun toimintasuunnitelmaan noin 30% ja opetussuunnitelmankin mainitsi 7,2% kyselyyn vastanneista oppilaskuntatoimintaa järjestävistä kouluista.

Miksi aikuisten mielestä koulussa pitäisi olla järjestäytynyt oppilaskunta?

Ohjaajien motiivit oppilaskuntatoiminnan edistämisessä voi jakaa kolmeen lohkoon:

- 1) aikuisten toiminnan helpottaminen
 - 2) oppilaiden yhteisöllisyyden tukeminen ja
 - 3) koulun pedagoginen toimintamalli.
- Oppilaskuntatoiminnan voi ajatella helpottavan rehtorin ja opettajien työtä, kun osa asioista on siirretty oppilaskunnan hoidettavaksi. Oppilaiden yhteisöllisyyttä toiminta tukee, kun oppilaskunta on aktiivinen toimija esim. koulun juhlien,

teemapäivien ja muiden tapahtumien järjestämisessä. Pedagoginen toimintamalli tarkoittaa parhaimmillaan sitä, että oppilaiden osallistuminen suuntautuu opiskelkäytäntöihin ja opetuksen suunnitteluun, jolloin tavoitteena on opiskelumotivaation lisääminen.¹³

Oppilaskunnan mukanaolo koulun toimintakulttuurin kehittämisessä voi lähteä liikkeelle asia kerrallaan. Koulun toimintojen kehittämisen yhtenä ulottuvuutena on myös oppilaiden osallisuuden lisääminen kuten kerhotoiminnan kehittämisessä. Tämä tarkoittaa niin osallisuutta itse kerhojen toiminnassa mutta myös sitä, että oppilaat ovat mukana koulunsa kerhotoiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa ja miksei myös toteuttamassa yhdessä ohjaajan kanssa. Oppilaskunta ja oppilaskunnan hallitus on koulun kerhotoiminnassa mukana erityisesti selvittäessä lasten ja nuorten toiveita koulun kerhoiksi, kartoitettaessa kotipaikan muita harrastusmahdollisuuksia ja harrastusmessujen ja kerhotoiminnan esittelytilaisuuksien järjestämisessä.¹⁴

Oppilaskunnan toimintaa edistävää tekijöitä ohjaajien mielestä ovat

- 1) todelliset vaikuttamismahdollisuudet
- 2) avoin ilmapiiri
- 3) asenne ja innostus
- 4) organisaatorakenne
- 5) rehtorin kannustus¹⁵

Oppilaskunnan toimintaa haittaavia tekijöitä ovat ohjaajien mielestä

- 1) ajan puute/ poissaolo opetuksesta
- 2) toimintakulttuurin kehittymättömyys
- 3) asenteet
- 4) perinteiden puute
- 5) arvostuksen puute¹⁶

Oppimispolkua pitkin kasvatustavoitteisiin

Koulun kerhotoiminnan kehittämistyö edellyttää myös oppilaskuntien osallistumista työhön yhdessä opettajakunnan ja kotien kanssa. Suunnitelmallinen toiminta edellyttää avointa ja luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta, joka on luotavissa keskusteluin toiminnan tavoitteista ja tavoista. Oppilaiden osallistuminen toiminnan suunnitteluun on nähty ensiarvoisen tärkeäksi vaikkapa kerhotoiminnan kehittämisessä.¹⁷

Leena Nousiaisen ja Ulla Piekariin (2005 ja 2007) kirjoittamat perusteelliset op-paat oppilaskunnan käytänteistä, kuten oppilaskunnan hallituksen edustajien valinnasta, yhteistoiminnallisesta kokouksesta ja oppilaskunnan toiminnan arvioinnista on julkaistu Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu –hankkeen yhteydessä¹⁸. Hankkeen sivut löytyvät osoitteesta www.kerhokeskus.fi/jf/osallistuva_nuori/oppilaskunta_.

Kerhokeskuksen sivuilla www.kerhokeskus.fi/osallistuva_nuori/oppilaskunta on koottuna eri tahojen julkaisemaa, oppilaskunnan ohjaavalle opettajalle tarkoitettua materiaalia ja aiheeseen liittyviä linkkejä.

Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisen oppimispolkua¹⁹ voi hahmotella oppilaskuntatoiminnan osalta seuraavasti:

Alkuopetusikäiset – perustaidot ja sitoutuminen

- tiedän mikä on oppilaskunta ja oppilaskunnan hallitus
- tiedän miten kokouksissa toimitaan
- tiedän mikä on tehtäväni hallituksen jäsenenä

3.-4.-luokkalaiset – ilmaisutaidot ja suunnittelu

- edustan luokkaani hallituksessa
- käytän puheenvuoroja hallituksen kokouksissa aktiivisesti
- kysyn luukkani mielipidettä aktiivisesti käsiteltäviin asioihin
- osallistun yhteisten asioiden hoitamiseen

5.-6.-luokkalaiset – perustelut ja arviointi

- osaan perustella mielipiteeni
- tiedän miten koulussani tehdään päätöksiä
- osallistun aktiivisesti asioiden eteenpäin viemiseen
- kykenen arvioimaan hallituksen työskentelyä

7.-9.-luokkalaiset – neuvottelu ja kehittäminen

- osaan neuvotella asioista ja ymmärtän myös muita näkökulmia asioiden -tuon aktiivisesti luukkani toivomia asioita hallituksen käsiteltäviin
- ymmärtän toiminnan arvioinnin merkityksen työskentelyä kehittämisessä

Jari Andersson

Oppilaskuntatoiminta Sastamalan kaupungin perusopetuksessa

Oppilaskuntatoiminta laajeni syksystä 2006 kattamaan kaikki silloisen Vammalan kaupungin alueen koulut. Koulutoiminnan sujuvuuden ja viihtyvyyden kannalta on erityisen tärkeää, että koulun yhteisiä sääntöjä ja toimintatapoja noudatetaan. Kaikessa toiminnassa pyritään avoimeen ja vuorovaikutteiseen yhteistyöhön ja eri osapuolien huomioon ottamiseen. Koulun oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa tehdään yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan koulun kehittämistoiminnassa. Tällaista toimintaa ovat mm. erilaisten juhlien ja retkipäivien järjestäminen, koulun sääntöjen muutokset, remonttien ja pihaluaiden suunnittelu. Oppilaiden edustajat ovat myös mukana uusien opettajien haastatteluissa.

Jokaisen koulun demokraattiseen toimintakulttuuriin kuuluu vahvana osana koulun oppilaskuntatoiminta. Oppilaskuntatoiminnalla pyritään vahvistamaan oppilaiden osallisuutta osana koulua ja ympäröivää yhteiskuntaa. Oppilaskuntatoiminnan avulla koulun oppilailla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan, saada kokemusta vastuun kantamisesta sekä harjoitella päätöksentekotaitoja.

Oppilaskunta toimii yhteistyössä rehtorin, opettajien ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa. Jokaisen koulun oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulun oppilaat ja jokaiselta luokalta valitaan vähintään yksi edustaja edustamaan luokkaansa oppilaskunnan kokouksissa. Luokkaedustajista valitaan oppilaskunnan hallitus, joka toimii valitun yhdysopettajan kanssa aktiivisesti. Oppilaskuntatoiminta on kiinteä osa koulun toimintaa, jota voidaan toteuttaa myös koulupäivän aikana, jonka tarkoitus on itse toimintansa lisäksi harjoittaa oppilaita kriittisen mielipiteen muodostamisessa, päätöksenteko- ja neuvottelutaitoja sekä kouluyhteisössä toimimista.

Oppilaskuntatoiminta on osa koulun toimintaa, jota voidaan toteuttaa pääasiassa koulupäivän aikana. Tämä on tärkeää, jotta kaikki oppilaat voivat tasaveroisina olla osallisina oppilaskuntatoiminnassa. Oppilaskunnan hallitus voi halutessaan järjestää lukuvuoden aikana vuosikokouksen koko oppilaskunnalle.

Oppilaskuntatyön perustehtävänä on luoda mahdollisuuksia oppilaiden omaehtoiselle toiminnalle. Toiminnan tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itäsenäisyyttä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalisia vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tuloksena tulisi olla itsenäinen ja sosiaalinen nuori. Nuoren tulisi saada kokemus siitä, että he voivat vaikuttaa asioihin ja heidän mielipiteitään kuunnellaan.

Tarinoita vaikuttamisesta välähdyksiä lasten ja nuorten vaikuttamisesta

Jokaisessa opettajien/rehtoreiden virkahaastattelussa on mukana nuorten edustus. Aluksi tämä herätti vastustusta haastatteloissa, mutta varsin pian huomattiin, että nuorten mukana olo on erittäin hyödyllistä valintavastuussa oleville. Valintatilanteista on tullut helpompia ja nuorten näkemykset ovat tukeneet valintaprosessia. Oppilaskunnan edustajat valitaan siitä yksiköstä, johon rekrytointi kohdistuu.

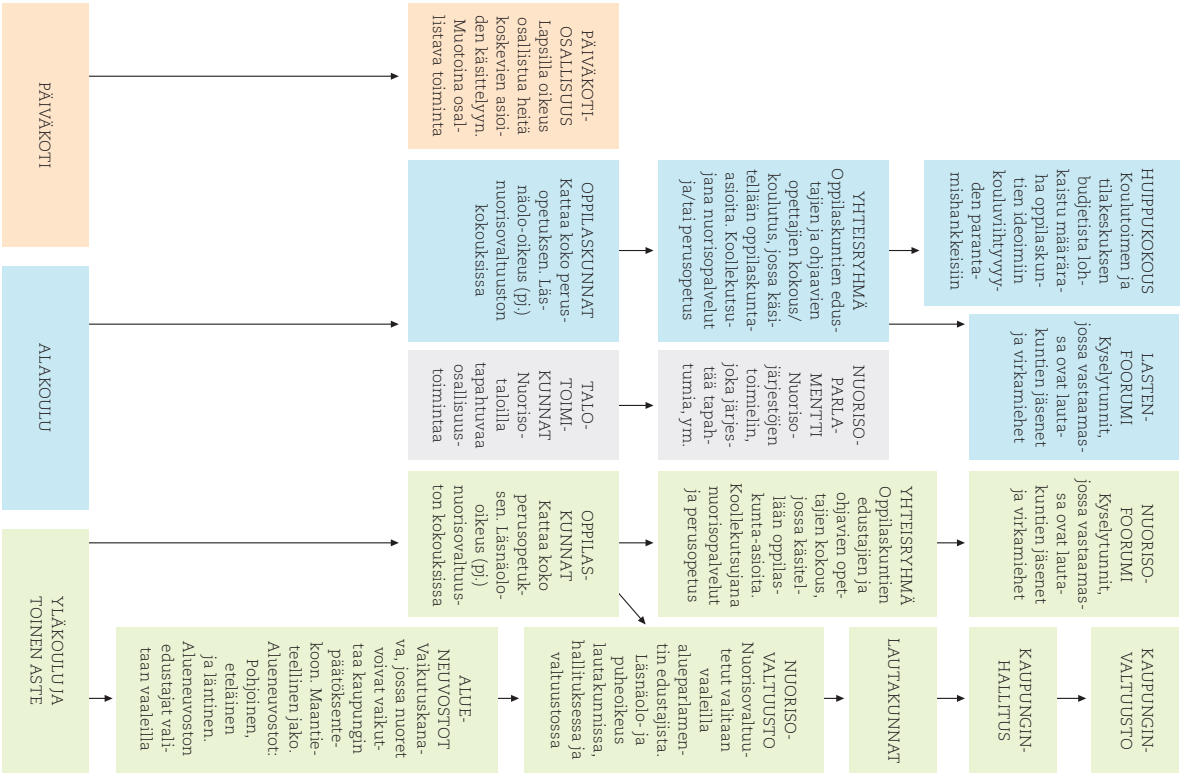
Rehtorikahvit osana koulun yhteisöllisyyttä ja osana koulun arkea

Oppilaskunnan hallitus tapaa yksikön rehtorin/johdajan muutaman kerran vuodessa. Yhteisissä kohtaamisissa, joita myös rehtorikahveiksi nimitetään, keskustellaan ajankohtaisista asioista, suunnataan toimia ja ideoidaan tulevaa. Keskustelu on hyvin vapaata ja avointa. Myös vaikeista asioista ja epäkohdista keskustellaan. Oppilaskunnan edustajat pitävät tilaisuuksia erittäin tärkeinä. Samalla moni nuori huomaa, että heidän näkemyksillään on merkitystä. Nuoret tulevat myös aidosti kuulluiksi. On vain yhteisiä asioita.

Läsnäolo- ja puheoikeus opettajaskunnan kokouksissa

Oppilaskunnalla on oikeus osallistua opettajaskunnan kokouksiin. Oppilaskunnalla on jokaisen kokouksen esityslistalla oma pykälä, jolloin oppilaskunnan edustajat esittävät näkemyksiään asioista, toiveitaan ja muutoshetkiksi. Jokaisessa kokouksessa oppilaskunnan edustajat eivät ole läsnä. Tieto siitä, että oppilaskunnalle tärkeissä asioissa on mahdollista esittää asiansa suoraan opettajille lisää yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

SASTAMALAN OSALLISUUS

Seudullinen osallisuushanke / Majja Koivu

Kuinaka oppilaskunnan yhteydet kunnan vaikuttamisrakenteisiin luodaan?

Mitä ikinä oppilaskuntaan liittyvää kunnassa tehdäänkin, kannattaa asian laadusta riippuen tehdä kirjausket opetussuunnitelmaperusteisiin tai kaupungin/ kunnan hallinto-/johtosääntöihin. Lisäksi oppilaskunnan ohjaavien opettajien tehtäväkuvissa tulee huomioida asia. On järjestettävä vastuutaho, joka vastaa oppilaskunta- ja osallisuustoiminnasta.

Kun johtosäännössä on osallisuuden ulottuvuus, ei kukaan kunnassa toimiva voi ohittaa asiaa esim. aikapulaan vedoten. Johtosääntö velvoittaa kaikkia toimijoita. Vähitellen yhteistoiminnasta lasten ja nuorten kanssa tulee osa arkea.

Oppilaskuntien yhteys kaupungin vaikuttamisrakenteisiin tapahtuu alueneuvostojen ja nuorisovaltuuston kautta (kuva s. 23). Kaikissa kaupungin lautakunnissa, hallituksessa ja valtuustossa on nuorten edustajilla läsnäolo- ja puheoikeus. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt lasten ja nuorten osallisuuden osaksi normaalia demokraattista toimintaa.

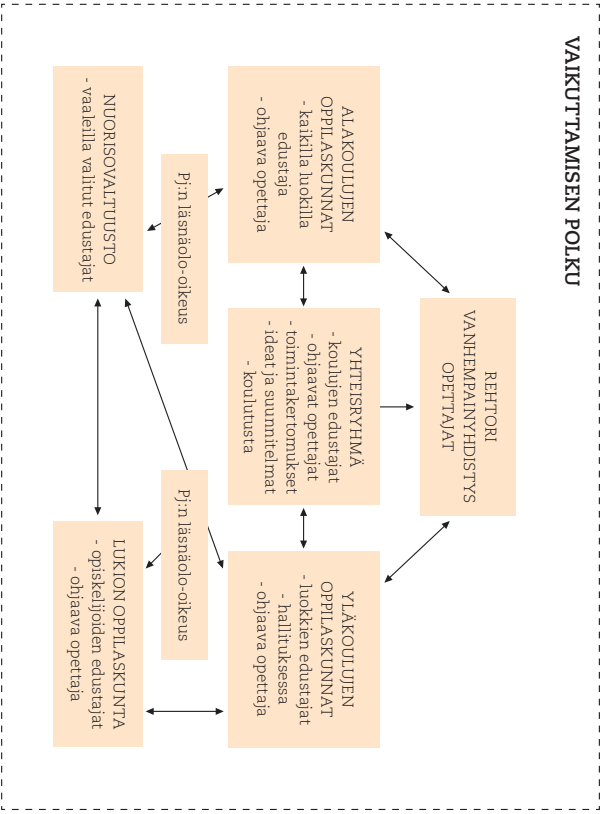
Vuosittain oppilaskuntatoiminnan näkyvä ilmentymä on ns. oppilaskuntien huippukokous. Huippukokouksessa kaikkien kaupungin alakoulujen oppilaskuntien edustajat kokoontuvat päättämään jokaisessa yksikössä suunniteltavien hankkeiden rahoittamisesta.

Jokaiselle koululle on myönnetty koulun koon perusteella ns. pohjarahotus. Jos suunnitellut toimet ovat kallimpia kuin mitä koulukohtaisella rahalla voidaan saada, esitellään hanke huippukokouksessa ja pyritään vaikuttamaan siihen, että lisärahoitusta saataisiin. Huippukokoukselle myönnetyn budjetin raamien sisällä tulee pysyä ja joskus lisärahoituksesta äänestetään.

Ennen huippukokousta nuoret esittelevät hankkeensa muille osallistujille. Esitetyt ovat erittäin huolellisesti valmisteltuja valmiita projektisuunnitelmia. Havainnekuvat ja pienoismaallit aiotuista hankkeista ovat varsin yleisiä.

Nuorisopalveluilla on päävastuu oppilaskuntatoiminnan koordinoimisesta kaupungissa. Koululla tapahtuvaa oppilaskuntatoimintaa järjestämään on valittava jokaisesta yksiköstä oppilaskuntatoiminnasta vastaava opettaja. Kunnan koosta riippuen on mahdollista valita henkilö, joka vastaa ohjaavien opettajien kouluttamisesta ja informoinnista.

Oppilaskunnat pääsevät suoraan keskustelemaan kaupungin virkahenkilöstö- ja luottamushenkilöstöjohdon kanssa vuosittain järjestettävillä kyselytunneilla. Yläkouluilla ja toisella asteella järjestettävät tilaisuudet ovat osoittautuneet erittäin hyviksi antaa päätöksenteolle kasvat. Näiden kyselytuntien aikana myös virkahenkilöstölle ja luottamushenkilöstölle tulee käsitys siitä, mikä asiat koetaan sinä hetkenä nuorten keskuudessa tärkeiksi. Myös isoimmilla alakouluilla kannattaa harkita pidettäväksi vastaavia tilaisuuksia.

Tuula Leppäkari

Lapsen kokoisessa koulussa lapsen ääni kuuluu parhaiten

Alakoululaiset osallistuvat päätöksentekoon pääasiassa heitä koskevissa konkreettisissa asioissa. Näitä ovat Jyväskylän seudulla ja Laukaassa olleet koulun piha-alueen suunnittelu sekä välineiden hankkiminen välituntikäyttöön. Oppilailta kysytään useissa kouluissa myös mielipiteitä ruokalistasta ja siihen pyritään saamaan oppilaillekin mieluisia vaihtoehtoja. Oppilaat ovat päässeet suunnittelemaan luokan sosiaalimuotoja. Monissa hankkeissa ja koulun kerhotoiminnan suunnittelussa on kuunneltu oppilaita tarkastikin.

Järjestysäännöt on päivitetty yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa, mutta opetuksen sisältöjen tai menetelmien suunnitteluun oppilaat ovat osallistuneet harvoin.

Aihkokonaisuuksien, teemapäivien ja hankkeiden säestämässä perusopetusmelskeessä ajatus alakoululaisten oppilaskunnan järjestäytymisestä saattaa tuntua vaivalloiselta.

Jos ainoa malli oppilaskuntatoiminnasta on perinteinen yläkoulun malli hallitustyöskentelyineen, se koetaan ehkä vieraaksi alakouluissa. Hallituksen järjestäytynyt työskentely tuntuu kankealta ja viralliselta kokoustekniikan ja pöytäkirjojen laatimisen vuoksi. Mutta miten alakoulujen oppilaat pääsevät vaikuttamaan heitä koskevissa asioissa?

Oppilaiden osallistumisen heitä koskevien asioiden päättämiseen ei tarvitse tarkoittaa alakoululäisten istuttamista johtokunnan kokouksissa. Vaihtoehtoisia toimintamalleja on kehitely ja kokeiltu varmasti luokan tasolla monessa koulussa. Kuten metä alkuisia, niin lapsiakin yhteisistä asioista päättämisen kiinnostaa osaa paljon ja osaa ei juurikaan. Demokratian poluille voidaan päästä harjoitelmalla ryhmätyössä ja pienissä käytännön asioissa.

Yhteisöllisyyden voima

Savion kyläkoulu sijaitsee Keski-Suomessa Laukaan kunnan eteläosassa maaseutumaaisessa ympäristössä vesistöjen välisellä kannaksella. Savion koululla opiskelee 30 alakoululäistä lasta. Koululla työskentelee kaksi päätoimista luo-

kanopettajaa, sekä kiertävä englanninopettaja ja erityisopettaja. Isompien oppilaiden perusopetusryhmässä työskentelevät 3-6 -luokkalaist, mutta käytännön koulutyötä tehdään joustavissa ryhmissä. Eri-ikäisten oppilaiden yhdessä toimiminen toteutuu luontevasti isompien ohjauksessa pienempää.

Vuonna 2006 kunnat alkoivat repiä kouluverkkojaan uhaten pienten kyläkoulujen toiminnan lakkauttamisella. Näin kävi Laukaassakin. Koululaiset vanhempien päättivät järjestää mielenilmauksen kirkonkylässä. Pienten koulujen oppilaita ja vanhempia marssi vaikuttava joukko tiedotusvälineiden seurassa mielenilmausta. Valmistelulle annettiin aikaa, tilaa ja materiaalia koululta. Kaiken muun oppilaat ja vanhemmat organisoivat itse. Oppilaat olivat ylpeitä osallisuudestaan ja lehiytettyä tapahtumasta tutkittiin moneen otteeseen koulupäivien aikana. Oppilaat tuottivat mielipidekirjoituksia paikallislehteen, he kirjoittivat koulun ajesta ja halusivat vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen omalla panoksellaan. Lopulta kyläläisille annettiin mahdollisuus säilyttää koulunsa toistaiseksi - vuoteen 2010 asti. Yhteisöllisyyden merkitys ei jäänyt kenellekään mukana olleelle epäselväksi. Sen voima tuntui.

Aktiivisia kuntalaisia

Yhteinen päämäärä luo vaikuttamisen tarpeen. Oppilaille ei tarvinnut keksiä harjoituksia, kun pian taas päästiin tositoimiin vaikuttavana kansalaisina - aktiivisina kuntalaisina.

Kansalaisvaikuttamisessa ei ole ikärajaa. Vallalla on monenlaisia käsityksiä siitäkin, kuka on kuntalainen. Kansalaisvaikuttamisen luulisi olevan nyt helpompaa kuin koskaan. Uuden teknologian myötä jokainen saa mielipiteensä vaivattomasti kuuluviin, jos hallitsee sähköisten tietoverkkojen maailman. Savion koululla tämä - onni tai onnettomuus - kohdatiin toistamiseen, kun Jyväskyläseuden jäteyhtiö julkisti suunnitelmansa jätealoksen rakentamisesta Savion kylän alueelle, laesten kotikylälle. Harjoittelimme 3-6 luokassa teosten kirjoittamista pohdintalla laitoksen sijoittamisen hyviä ja huonoja puolia perusteluineen. Isommat pohivat asioita laajemmastikin ja yritettiin nähdä toiminnan vaikutus eri toimijoiden kannalta katsoen. Kotiseudun maantiede ja mittakaavan merkitys kartassa tuli tutuksi suunnitelmaa koskevia kartoja tutkiessamme. Kukaan kritisiksi kasvaneista kuudesluokkalaistakaan ei kysynyt, missä näitä taitoja tarvitaan. Vaikuttamisen kanavat tulivat tutuksi. Päätöksentekoprosessi on menellään.

Näillä kuvauksilla haluan korostaa sitä, että alakoululla on paljon käytäntöjä, jotka tukevat osallisuutta. Yhteisöllisyys tuntui vahvana, kun yksilö kokee, että häntä kuunnellaan eikä ainoastaan kuulla. Ja että hänen mielipiteellään on merkitystä. Lapsi oppii muodostamaan mielipiteensä ja rohkaistuu tuomaan sen julkis- ymmärretyksi. Asiat, joiden parissa työskenneltiin, yhdistivät lapsia, vanhempia ja koulua sekä kyliä. Yhdessä koettuina ne eivät olleet niin muser- tavan tuntuisia.

Pikku päättäjät

Mietimme oppilaiden kanssa, miten päättäjät saavat ratkaisuja aikaan sellaisis- sa asioissa, joissa kaikki eivät ole samaa mieltä kaikesta. Totesimme sen olevan varmaan vaikeaa, mutta mahdollista.

Juhlaohjelman suunnittelu osoittautui hyväksi harjoitukseksi tehdä yhteisiä päätöksiä, ottaa vastuuta ja jakaa vastuuta. Opetusmenetelmänä käytettiin ko- konaisopetusta ja joustavia oppimisryhmiä siis toimitettiin yli oppiaine- ja luok- karajojen. Työskentely aloitettiin kunnanvaltuustovaalien jälkeen. Vaalit olivat olleet lähellä oppilaiden arkea, kun mutamia vanhempia oli ehdolla valtuus- toon. Päätöksentekoon osallistuminen ja vaikuttajaksi hakeutuminen oli näin ollut kotona paljon puhuttanut aihe. Mietittiin yhdessä, mikälainen näytelmä tehtiisiin juhlaan. Aktiivisimmat käyttivät puheenvuoroja ahkerasti ja todet- tiin, että täytyisi löytää sellainen toimintamalli, että jokainen kokisi saavansa äänensä kuuluviin. Koska luokassa on yli 20 oppilasta neijältä eri luokkatasol- ta, oppilaat ehdottivat, että valitaan porukka, jossa on jokaiselta luokalta edus- taja. Ehdotus sai yksimielisen kannatuksen. Opettaja pohi vaihtoehtoja valin- nan toteuttamiseksi.

Seuraavalla tunnilla puhuttiin äänestämisestä ja opettaja kertoi mahdollisuuksista toteuttaa äänestys tässä tapauksessa. Järjestäjät valittiin ääntenlaskijoiksi. Ensimmäinen äänestettiin tavasta, jolla edustajat valitaan. Kädenosto oli tuttu ja no- peaa tapa järjestää äänestys. Ensimmäinen määriteltiin, että jokaisella on vain yksi kä- denosto käytettävissään ja pitää miettiä valmiiksi mitä vaihtoehtoa kannat- taa. Valituksi tuli suljettu lippuäänestys.

Seuraavana päivänä käydettiin alku yhdestä oppitunnista lippuäänestykseen. Siinä jokainen kirjoitti yhden oman luokansa oppilaan nimen, järjestäjät laski- vat välittömällä äänellä. Seuraavan tunnin aluksi todettiin äänestystulos ja näin porukka, luokkatoumikuunta, oli valittu. Toumikuunta kokountui seuraavana päi-

vänä välittuunin alussa koulun pihalla. Opettaja antoi tehtäväksi selvittää, mil- laisiin tehtäviin oppilaat olisivat halukkaita juhlaohjelmassa. Seuraavana päi- vänä toumikuunta raporto i tulokset, jotka opettaja kokosi taulukkuon.

Sen perusteella mukattiin juhlaohjelma, missä oli pienoisnäytelmä, bändi, tans- si ja videoinstallaatio. Oppilaat sitoutuivat erttään hyvin työskentelyyn, jonka olivat itse valinneet. Luokkatoumikuunta sai kiitosta aktiivisesta roolistaan. Tou- mintatavasta innostuneena luokkatoumikuunta esitti opettajille toiveen saada järjestää pikkujoulu koko koulun oppilaille. Toive toteutui. Opettajille esitettiin ohjelmaluonnos ja se hyväksyttiin pienin tarkennuksin turvallisuusasioissa.

Käpyhanke

Savion koululla järjestetään kuukausittain erityyppisiä työpajoja, joissa paikal- listen osaaajien ja yrittäjien ohjauksessa opitaan valmistamaan perinteisiä tar- vekaluja luonnonmateriaaleista ja käyttämään niitä. Eri-ikäisten kylälaisten yh- teisen tekemisen kautta perinteiset suomalaiset arkitaidot siirtyvät sukupolvel- ta toiselle osana kodin ja koulun yhteistoimintaa.

Oppilaiden vanhemmat ja isovanhemmat ovat osallistuneet toimintapäivien työpajoihin. Ideana on ollut oppia tekemään itse erilaisista materiaaleista kai- kenlaisia käyttö- tai lahjatavaraa. Käsilä tekemisestä saadaan onnistumisen kokemuksia, mikä auttaa myönteisen minäkäsityksen muodostumista ja vai- kuttaa kouluviihtyvyyteen sekä lapsen hyvinvointiin. Yhdessä on tehty tuot- teita joulumyyjäisiin ja hankittu sienen rahaa koko koulun retkeilyyn. Jouluksi valmistettiin mehiläisvahakynttilöitä. Koulun pienimmätkin osallistuivat tasa- arvoisina vahan leikkaamiseen ja kynttilöiden kiertämiseen. Isoimmat auttoi- vat pakkaamisessa pienempiään ja laskivat tuotteelle hinnan. Hankerahoituk- sen avulla saatiin oppilaan vanhempi asiantuntijana ohjaamaan toimintaa ja opettajat olivat mukana suunnittelemassa, oppimassa sekä auttamassa. Näin vanhemmankin osallisuus koulun toimintaan mahdollistuu helpommin. Kou- lu toimi kylän sydämenä ja sen sykkeessä koko kylä elää ja hengittää. Samalla toteutuu Laukaan malli ”Koko kylä kasvattaa”, kun uudet kyläläiset tutustuvat koulun toiminnan kautta toisiinsa ja kyläläisiin.

Pohdintaa

Opettajasta voi tuntua rasakalta käynnistää prosessi oppilaiden osallistamiseksi päätöksentekoon. Kokemukseni oli erittäin hyvä. ajan käyttäminen kannat- ti, sillä toumikuunta sai riittävästi valtaa riittävan konkreettissessa asiassa ja toi-

minnan tulos oli kaikkien arvioitavissa. Toimikunnan työskentelyn kautta sain mielipiteitä rehellisesti, oppilasoiverille kehittää sanoa suoraan ajatuksiaan. Eri-ikäisten ryhmässä toiminnan johtaminen ja vastuun kulminoituu herkästi vanhimille. Haasteellisinta onkin löytää oppilastoimijoille sopiva vastuualue. Oppilaantuntemus auttaa, mutta toisaalta se myös kehityy koko ajan ja opettaja saa toisenlaisen roolin ryhmän toiminnan ohjaajana. Lisäksi lapsilla on tuoreita ajattelutapoja, he näkevät asioita matalammalta.

”Olen ollut vaikuttamassa Savion koulun jatkokon Laukaassa vuonna 2006. Kiersimme ympäri Laukaan keskustaa kytien ja muiden esineiden kanssa. Olin siellä muutamien kavereiden kanssa. En muista kovin hyvin mitä tuona päivänä tapahtui, mutta se oli todennäköisesti onnistunut mielenilmaus, sillä Savion koulu on toistaiseksi vieläkin pystyssä.”

poika, 6. lk, Laukaa

Arttu Rytönen

Kaikkien täytyy saada vaikuttaa

Suomen Lasten Parlamentti

Sain muun muassa olla mukana kun äänestimme kouluvaiokunnan puheenjohtajaa. Ja silloin tajusin että haluaisin olla itsekin puheenjohtajana. Minun mielestä siinä on jo paljon kokemusta!

Koulu (Hyötiän koulu)

Olemme laittaneet meidän koulun rehtorille oppilaskunnasta aloitteen. Ja kun kaveri kertoi olleensa oppilaskunnassa toisessa koulussa, pyysin häntä kertoa minun miltä se tuntui. Kun hän oli kertonut, tunsin, että sain kokemusta siitä jo, kun hän kertoi tarinansa. Lähden ilomielin mukaan, jos kouluumme tulee oppilaskunta. Kun teimme koulussa tonttua koko koulun kanssa, saimme vaikuttaa sen nimen valintaan. Sillä hetkellä tunsin, että vaikuttaminen on tosi mukavaa ja että kaikkienkin välillä täytyy saada vaikuttaa.

4h-Kerho

Kun valitsimme 4h-kerhossa kerhopresidenttiä, kaikki kerholaiset saivat vaikuttaa jollakin tavalla, niin kuin kerhoissa pitääkin. Olen ollut kerhon puheenjohtajana ja silloin sain vaikuttaa aika paljon. Se oli mielestäni mukavaa vaikuttamista.

Harvastus (Jääkiekko)

Saimme kerran turnauksessa alku keväällä sellaisen lapun koko joukkue, jossa oli kysymys: ”Mitä mieltä olet nykyisestä valmentajasta?” Saimme kertoa siihen oman mielipiteemme valmentajasta, haluammeko uuden vai saako vanha jatkaa. Leirillä olemme muun muassa saaneet vaikuttaa siihen, millaiset huoneet teemme ja välillä siihen mitä teemme. Minun mielestäni se vaikuttamisen tapa on hauskaa.

Vuokko Kilki-Närhi

Oppilaskuntatoiminta Lehtoniemen koulussa

Oppiaskunkunta on toiminnut koulussamme aktiivisesti syksystä 2006 alkaen. Toimintaa on pyritty kehittämään koko ajan ja käytänteitä on muutettu aina tilanteen vaatimalla tavalla. Oppilaiden innostus on toiminnan a ja o. On tärkeää saada nuoret huomaamaan, että omalla aktiivisella asenteella saa oikeasti paljon aikaan. Myös yksi tärkeimmistä tavoitteista on ollut se, että ei vaan oppiaskunnan hallitus vaan koko koulu on osa oppiaskunnan toimintaa. Istuva hallitus vie asioita luoissa eteenpäin ja pyrkii samaan toimintaan mukaan koko luokan. Myös opettajat ja vanhempainyhdistys ovat olleet aktiivisia yhteistyökumppaneita lapsille.

Näiden vuosien aikana oppilaskunta on järjestänyt monenlaista toimintaa. Yksi suurimmista ponnistuksista oli Halloween-juhlan järjestäminen syyskuun 2007. Onnistumisen edellytyksenä itse näen sen, että oppilaille annetaan oikeasti mahdollisuus tehdä asioita ja vaikuttaa tärkeisiinkin päätöksiin. Lapset itse suunnittelivat illan. Tapahtuma järjestettiin illta-alkaan koulun pihalla ja sinne oli kutsuttu kaikki oppilaat perheineen. Oppilaat suunnittelivat pururadalle ”kauhuradan”, jonka varrella tapahtui kaikkea kiva. Oppilaskunnan nimissä vanhempia pyydettiin leipomaan. Oppilaskunta siten myi leipomuksia ja tuotto tuli suoraan oppilaskunnalle. Itse juhla oli ilmainen kaikille. Ja mikä tässä oli parasta: hallituksessa istui silloin noin 13 lasta, mutta juhlan järjestämisessä oli mukana yli puolet koulumme oppilaista (koulussamme n. 220 opp.), hallituksen jäsenet delegoivat hommat eteenpäin ja innokkaita tekijöitä ja toimijoita riitti! Illa onnistui yli odotusten! Osa oppilaista soitti pihalla musiikkia, noidat jakoivat kaikille nameja, mainokset ja kutsut koteihin olivat yhden porukan hieno taidonnäyte. Lapset hoitivat myös pufferin ja rasteilla oli kymmeniä apsia ”kummitelemassa” – pienimmät olivat ekaluokkalaisia.

Ilman tuotto käytettiin mm. yhteisiin hankintoihin. Oppiasskunnan hallitus teki esityksen vanhempaiphydistykselle langattoman mikrofonin hankkimiseksi. Oppiasskunta maksoi 1/3 mikrofonin hankintahinnasta. Samoin tehtiin esitys korpalltelineiden hankkimiseksi. Myös tähän esitykseen vanhempaiphydistys suhtautui myönteisesti. Telineet hankitaan tänä keväänä. Nyt on "sisälä" esitys uuden videokameran hankinnasta yhdessä.

Opettajakunta on myös antanut oppilaskunnalle tehtäviä. Muutana vuosi sitten laadittiin uudet välituntisäännöt, selviettiin leikkiteiden tarve ja lasten toiveet niiden suhteen sekä oppilaskunta hoiti koulumme kirjastoa ja oli opettajien apuna välituntivälivonnoissa.

Oppiaskunta on järjestänyt vappujuhla huolehtien tarjoilusta ja palkinnoista. Vuosi sitten keväällä oppiaskunta järjesti koulupäivän aikana ”puuhapäivän” kaikille koulun oppilaille. Päivän aikana sai vapaasti kulkea suorituspaikoilla ja tehdä kaikkea tavallisuudesta poikkeavaa. Pihalla oli erilaisia kilpailuja, kasvo-maalautusta ja muita mukavaa puuhaa eri-ikäisille. Ja tärkeintä tietenkin oli se, että lapset itse saivat suunnitella tapahtuman luokkatovereiden toiveita kuunnellen. Päivä huipentui jalkapalloturnaukseen opettajat vastaan oppilaat.

Nykyään oppilaskunnan hallituksessa toimii tuplamienitys. Jos joku on kipeänä, opetaan luokasta joku kaveriksi ”tutustumaan” oppilaskunnan kokoukseen. Varsinkin pienille oppilaille on tärkeää, että on joku kaveri, jonka kanssa voit siten kokouksen jälkeen kertoa omassa luokassa puhutusta asiasta. Oppilaskunnan hallituksessa toimitaan kaksi vuotta kerrallaan. Näin toiminta saa enemmän voimaa, kun mukana on aina jo enemmän asioista tietäviä. Toinen puoli on aina erovuorossa. Kokouksista laaditaan aina pöytäkirjat ja esityslista pyritään tekemään yhdessä puheenjohtajan ja sihteerin kanssa ennen kokousta. Kokouksia on 2/kuukausi.

Opplaskunnan hallituksen jäsenet ovat myös osallistuneet koulutukseen, jossa ovat tavanneet muiden koulujen opplaskunkuntaedustajia. Tällainen ajatusten vaihto on tärkeää, koska silloin voidaan jakaa ideoita ja vaihtaa ajatuksia.

”Olen kokenut asian, johon olen vaikuttanut koulussa. Olisin halunnut vaikuttaa aika moneen asiaan, mutta en ole hinveästi vaikuttanut. Puhun jollekin aikuiselle, jos minulla on jokin keinoja vaikuttaa kouluasioissa.”

Osallisuus Etelä-Hervannan koulussa

Etelä-Hervannan koulu on 1.-9. luokat käsittävä yhtenäiskoulu, jossa opiskelee lähes 650 oppilaista. Koulumme on monikulttuurinen koulu, jossa yli 20%:a oppilaista on maahanmuuttajataustaisia. Alkuisia koulussamme on lähes 80. Oppilailla on tärkeä osa koulumme kehittämisessä. Haluamme lasten ja nuorten äänen kuuluvan koulumme arjessa. Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus on yksi opetussuunnitelman aihekokonaisuuksista. Koulumme oppiaskunta toimii aktiivisesti ja tiedottaa verkkosivuiliaan omasta toiminnastaan. Esillä ovat kehittämisaikeet, tapahtumat ja sivut vapaalle mielipiteelle. Verkkosivuja ylläpitävät tehtävään nimitetyt oppiaskunnan jäsenet. Koko yhtenäiskoulumme oppiaskunnan hallitus kokoontuu joka tammiukuussa Torpan kurssikeskuksen viettämään koulutus- ja suunnittelupäivää. Ohjaavan opettajan johdolla suunnitellaan tulevan kauden toimintaa. Oppiaskunnan hallituksen kokouksia pidetään kuukausittain tarpeen vaatiessa useamminkin. Toiminnan tavoitteena on koulun toimintaan vaikuttaminen sekä kehittää osallisuudessa tarvittavia valmiuksia.

Katariina Juuti, Juuso Manninen, Joni Saikkamäki, Santeri Schroderus

Marraskuussa 2008 järjestettiin Tampereella koulutus, jossa jokaiselle alaluokkien koululle tehtiin Opti-ympäristöön omat oppiaskunnan kotisivut. Kouluttajana toimi WSOY:n kouluttaja, Jokaista koulusta oli mukana 2-4 oppiaskunnan hallituksen jäsentä ja ohjaava opettaja. Käyttöoikeus annettiin koulun kaikille oppilaille ja opettajille, hallinto-oikeus ohjaavalle opettajalle ja niille oppiaskunnan jäsenille, jotka olivat mukana koulutuksessa sekä rehtorille. Hallinto-oikeuden voi sitten jokainen koulu antaa mullekin opettajille harkintansa mukaan. Jokainen koulu sai tehdä aloitusivun, niin kuin halusi, siihen saattoi myös piirtää. Sen jälkeen harjoitelimme asiailstan ja pöytäkirjojen tekemistä ja kalenterin käyttöä. Meillä oli mukana muistitikku, jossa oli meidän oppiaskunnan hallituksen toiminta-ajatus, tavoitteet ja säännöt, visio vuoteen 2012, toimintakertomus edelliseltä vuodelta ja toimintasuunnitelma tälle vuodelle ja opettajien ja oppilaiden toiveita oppiaskunnan hallitukselle. Laitoimme ne kaikki oppiaskunnan kotisivuille, joten nyt koko koulun oppilaat voivat lukea ne sieltä. Koska koulumme on yhtenäiskoulu, meiltä oli koulu-

tuksessa mukana myös yläluokkien edustajat. Yläluokille luotiin chat ja alaluokille alaluokkien huone.

Katariina Juuti

"Minä loin alaluokkien huoneen ja minulla ja Santerilla on siihen hallinto-oikeudet. Koulutuksessa korostettiin, että meillä on suuret oikeudet, koska joudumme valvomaan, ettei keskustelussa kirjoilla eikä puhuta asiatomia. Kerran huomasin, että yksi kuudennen luokan poika oli puhunut rumia, ja menin heti kertomaan Hannelle, ohjaavalle opettajalle. Poistimme hänen tekstit ja kävimme antamassa hänelle varoituksen."

Keskustelun opettelu opettajan johdolla on turvallista oppiaskunnan kotisivulla, koska jokainen keskustelija kirjoittaa omalla nimellään. Jokainen luokka voi luoda myös omia keskustelupalstojaan, kuten 4B luokka loi Optiini.

Annika Annala ja Elena Teittinen

Pikkuyläsuunnitelma 4B luokalla

"Aloitimme suunnittelun jo varhain syksyllä. Loimme Optiini oman luokan keskeisen keskustelupalstan pikkuyläluista. Siellä kaikki saivat kertoa mielipiteensä siitä, mitä pikkuyläluissa tehtäisiin. Kihkeimmät puheenaiheet olivat lahjat ja elektroniikkapelit. Aluksi kaikki olivat sitä mieltä, että lahjat kuuluvat pikkuyläluihin, mutta keskustelun tuloksena pääitimme säästää lahjarahat jouluksi. Joka vuotiset esitykset ja herkut kuuluivat ohjelmaan, tietysti. Elektroniikkapeleistä pääitimme, että niitä saisi pelata, mutta rajoitimme pelaajan puoleen tuntiin. Meillä oli paljon hyviä mielipiteitä ja keskustelun päätti hienosti Joonaksen yhteenvedo: "Juhlissa tulee olemaan ohjelmia, elektroniikkapelejä, karkkeja ja herkuja, mutta ei lahjoja. Siis, siellä tulee olemaan hauskaa." Mielipiteiden kirjoittaminen yksityisissä olosuhteissa oli uutta ja hauskaa. Se rohkaisti kaikkia kertomaan mielipiteensä ja kaikkien mielipiteet otettiin huomioon."

Aino Myllymäki, Oona Puustinen

"Meillä on oppiaskunnan hallituksella oma tietokoneutunti. Kokouksessa Hannele näytti, miten oppiaskunnan kotisivuille voi mennä, ja käydä chat-huoneessa. Samalla, kun Hannele kertoi, miten homma toimii, me kuudensluokkalaiset opitimme 1-3 luokkalaista käyttämään oppiaskunnan sivuja. Muitten luokkien edustajat osasivat toimia ilman apua. Sa-

malla sovimme kokouksessa, että menemme pienten tietokonetunneille opettamaan koko luokkaa käyttämään oppilaskunnan sivuja luokan edustajan avuksi. Oppilaskunnan hallituksella on käytössään oma tiedotusseinä, minin laitetaan kaikki tärkeät asiat, mutta nyt, kun meillä on oma kotisivu, tiedonvälitys on parempaa. Tieto tavoittaa kaikki.”

Oppilaskunnan hallituksen omalla keskustelupalstalla voimme keskustella kouksissa kaikki samaan aikaan esim. jostain projektista. Mielipiteet kootaan ja niistä keskustellaan siten kokouksessa. Juuri nyt aloitamme oppilaskunnan lehden tekemisen. Kotisivulle laitamme myös kuvia tapahtumista. Siellä on nyt kuvia ystäväpäivästä. Rehtorikin kirjoittavat sinne tärkeitä tiedotteita oppilaille. Meillä on tarkoitus avata aloitelaatikkokin lähiaikoina. Tiedonvälitys, vaikka meillä on oma seinätilä, on vaikeaa näinkin suuressa koulussa. Oppilaskunnan omat kotisivut helpottavat valtavasti yhteisten asioiden viestittämisessä.

Lilja Ruismäki 2B luokka

Oppilashaastattelu ekaluokkalaisille

”Kaikki sai alkunsa siitä, kun mietin, mitä muista tuntuu koulussa. Haastattelussa kysyin ekaluokkalaisilta, mitä he halusivat koululle ja kiusaustaanko heitä. Vastaukseksi sain, että haluttiin uusia leikkivälineitä, ulkoilejia ja wc-raikastimia. Moni koki tulleen kiusatuksi. Teimme luokalehteä nimeltään Etelä-Hervannan koulun sanomat. Päätöinnittajan roolissa esitin haastattelun tulokset rehtorille. Hän vastasi, että wc-raikastimia voisimme kokeilla, ulkoilejia saadaan, kun lumet sulavat ja ehkä joku leikkiteleline. Minua huolestuttaa tämä kiusaaminen. Kiusaamisen vähentämiseksi voisimme järjestää päivän, jolloin kaikki sanoisivat ja tekisivät toisilleen vain hyvää.”

Haastattelu ja sen tulokset ovat kaikkien katseltavan kotisivullamme.

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Oppilaskuntatoiminta osana kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää

”Katsokaa aikuiset lapsia silmiini! Älkääkö vain jääkö mietiskelemään. Toimikaa. Kysykää lapsilta.”

Hannele Kiuru Suomen Lasten Parlamentin Lappeenrannan edustaja

Koulu on lasten parlamenttitoiminnan sydän. Parlamenttitoiminnan kautta koulun toimintaympäristö avautuu käsittelemään laajasti oppilaiden oman elinympäristön. Kunnassa Lasten Parlamentti on osa yhteisöllistä oppilaskuntatoimintaa, mikä mahdollistaa lapsille omakohtaisen osallisuuden kasvamisen ja vaikuttamisen kokemuksen. Parasta lasten parlamenttitoimintaa on sellainen toiminta, jossa jokainen alakoulun oppilas on osallinen. Rakenne tarjoaa alakoulukäiselle kuulemis- ja vaikuttamisväylän koulu- ja kuntatasolla. Toimintatavat ja -muodot rakentuvat kuntakohtaisesti yhdessä lasten ja aikuisten kanssa. Lasten Parlamentin tärkeä toimintaedellytys paikallistasolla on se, että lasten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuudet on systemaattisesti organisoitu ja Lasten Parlamentti on virallinen lasten toimielin kunnassa.

Yhteisöllinen oppilaskuntatoiminta kuvaa kokonaisuutta, johon lasten

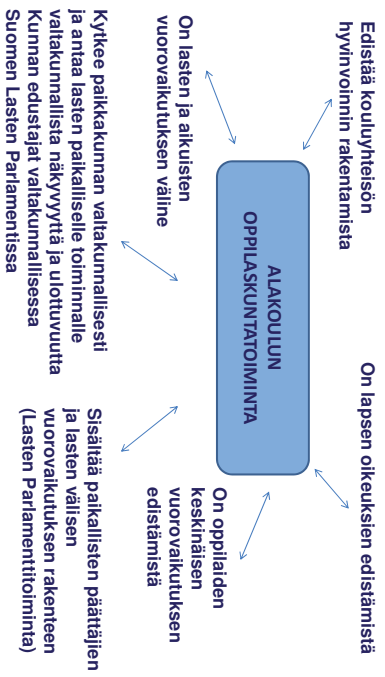
parlamenttitoiminta nivoutuu koulun ja kunnan toimintaympäristöissä.

Yhteisöllisessä oppilaskuntatoiminnassa toteutuvat seuraavat tekijät:

1. Toiminta edesauttaa kouluyhteisön hyvinvoinnin rakentamista ja edistää lapsen oikeuksia sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta.
2. Toiminta mahdollistaa lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen.
3. Toiminta sisältää paikkallisten päättäjien ja lasten välisen vuorovaikutuksen rakenteen sekä kytkee kunnan valtakunnalliseen Suomen Lasten Parlamenttiin.

Koulujen vanhempainyhdistyksillä on tärkeä rooli yhteisöllisen oppilaskuntatoiminnan syntyymisessä ja sen elinvoimaisuudessa. Vanhempainyhdistysten hallitusten ja oppilaskuntien hallitusten läheinen yhteistyö tukee Lasten Parlamentin perustamista kuntaan sekä sellaisen toimintamallin kehittämistä, joka perustuu koulujen oppilaskuntatoiminnan lapsiverkoston näkökulman huomiointiin kunnallisessa päätöksenteossa.

YHTEISÖLLINEN OPPIASKUNTATOIMINTA

Yhteisöllisen oppilaskuntatoiminnan tavoitteet ja rakenne. (Eero Nerehli-Antel)

Miksi Lasten Parlamenttitoimintaa?

Toiminta on yhtäaikaisesti lasten sosiaalista vahvistumista ja lasten kansalaisyhteisöön kasvamista. Suomen Lasten Parlamentti on sekä paikallistasolla että valtakunnallisesti osa nuorisolain edellyttämää uutta ja pysyvää rakennetta, joka auttaa lapsia tulemaan kuulluksi heitä koskevissa asioissa sekä helpottaa viranomaisten mahdollisuutta esittää lapsille lasten elämäntilannetta koskevia kysymyksiä. Aikuiset voivat tehdä parempia ja lasten näkökulman huomioivia päätöksiä. Valtakunnallinen ja kuntakohtainen Lasten Parlamenttitoiminta perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteuttamiseen ja nuorisolain velvoitteisiin. Merkittävä nuorisolakii²⁰ sisältävä perusta lasten ja nuorten kuulemisen ja vaikuttamisyhteistyön toteuttamiselle on lapsi- ja nuorisopolitiikassa kehittämissuunnitelmassa²¹.

Lasten Parlamentti toimii koulussa ja kunnassa

Paikalliseen Lasten Parlamenttiin valitaan edustajat kunnan alakoulujen 4.-5.-luokan oppilaita joko vaaleilla tai arpomalla. Kaikki koulun 1.-6.-luokan oppilaat voivat osallistua vaaleihin. Suuremmissa kunnissa Lasten Parlamentilla on oma hallitus, joka kokoontuu joko säännöllisesti tai tarvittaessa. On suositeltavaa, että Lasten Parlamentin hallituksen edustajat valitaan koulujen oppi-

laskunnan edustajista. Menettelyllä varmistetaan suora tiedonkulku koulun ja Lasten Parlamentin välillä. Pienimmissä kunnissa voidaan muodostaa Lasten Parlamentin alakoulujen edustajista hallituksen sijasta lasten edustajisto.

Luokassa toiminta käsittelee luokan omat esitykset, ideat ja aloitteet oppilaskunnalle, josta ne siirtyvät oppilaskunnan kautta Lasten Parlamentin hallitukselle. Luokissa voidaan esityksiä valmistella myös osana oppituntiyöskentelyä. Oppilaat voivat tehdä esityksiä oppilaskunnalle pitämällä luokkakokouksia tai jättämällä ideoita aloitelaatikoon. Ehdotukset voivat koskea omaa koulua ja sen toimintaa tai liittyä omaan lähialueeseen tai koko kuntaan. Monet oppilaiden esittämät asiat voivat edetä jo koulun sisällä ja osa asioista siirtyy kunnatasolle.

Koko kuntaa koskevissa kysymyksissä esitykset ohjataan kunnassa asiaa hoitavalle taholle (toimialajohtajat, nuorisovaltuusto, lautakunnat tai kunnanhallitus/ valtuusto) ja esityksistä laaditaan esimerkiksi aloitteita.

Lasten Parlamentti tarjoaa kunnassa lasten ja aikuisten vuorovaikutuksellisen ja kaksisuuntaisen toimintarakenteen. Lasten Parlamentin suur- tai yleiskokouksen lisäksi kunnassa on reaaliaikaisesti toimiva, lasten asioihin kantaottava ja lausuntoja antava lasten virallinen edustajisto. Lasten Parlamentin hallitus voi antaa virallisia lausuntoja kunnalle esimerkiksi ympäristöön ja palveluihin liittyvissä asioissa. Esimerkkinä voi mainita Iisalmen kaupungin, jossa paikallinen Lasten Parlamentti, Pikku Iivari, on antanut virallisia lausuntoja kunnan eri tahoille. Näin viranomaispäätösten pohjaksi saadaan myös lasten näkökulma valmistelussa oleviin asioihin.

Useimmissa kunnissa alakoulujen oppilaat tai oppilaskunnat ovatideoineet oman paikallisen Lasten Parlamenttinsa nimen. Iisalmissa toimii Pikku Iivari, Varkaudessa puolestaan Varkauden Vekarat ja Paltamossa nimenä on Lapaset. Raahessa ja Kristinankaupungissa on Pikku Parlamentti. Lasten Parlamentin perustamisvaiheessa yhteisöllinen ja innostava aloitus toiminnalle voi olla esimerkiksi kaikille alakouluille suunnattu oman logon suunnittelukilpailu. Suunnittelukilpailu toimii samalla tiedotuksena lasten parlamenttitoiminnan aloittamisesta sekä tarjoaa yhteisöllisen kokemuksen, jossa jokainen oppilas on osallinen Lasten Parlamentin rakentamisessa. Iisalmissa alueellinen vanhemmapainyhteistyö Iivari myönsi logo -kilpailun voittaneelle luokalle matka-avustuksen keväiseen luokkaretkeen. (lisää: www.lastenparlamentti.fi/openpas)

Tampereen Lasten Parlamentin toiminta on osa Tampereen kaupungin nuorisopalvelujen toimintaa ja sitä ohjaa nuorisiohjaaja. Nuorisiohjaaja on mukana oppilaskunnille kahdesti vuodessa järjestettävissä koulutuksissa. Koulutuksilla pyritään tukemaan oppilaskuntien hallitusten ja niitä ohjaavien opettajien työskentelyä mm. kokoustekniikka-koulutusta antamalla. Koulutusten avulla pyritään myös saamaan sekä opettajille että oppilaille mahdollisuus kokemusten vaihtoon ja oppilaskuntien hallitusten välisen yhteistyön kehittämiseen. Koulutusten tavoitteena on myös saada oppilaskuntatoiminta koulun sisällä näkyvämmäksi ja koskettamaan kaikkia koulun oppilaita ja opettajia. Tampereelle on luotu alakoulujen käyttöön jokaisen koulun oppilaskunnan omat internetisivut, joiden kautta koulun kaikilla oppilaille on mahdollisuus saada tietoa oppilaskunnan hallituksen toiminnasta. Nuorisiohjaaja on ollut mukana oppilaskuntien internet-sivustojen sisältöä kehitettäessä.

Nuorisiohjaaja järjestää myös yhdessä oppilaskuntien ohjaavien opettajien kanssa oppilaskuntien hallituksille ns. ryhmätyöpäiviä. Päivän aikana oppilaskunnan hallituksella on mahdollisuus tutustua toisiinsa ajan kanssa, pitää hallituksen kokous, suunnitella tulevan vuoden toimintoja jne.

Lasten Parlamentin suurykokous

Kouluilla valmisteltu työ huipentuu kerran tai kaksi kertaa vuodessa kokoontuvaan suurykokoukseen, jonka nimenä voi olla suurykokous, täysistunto, yleiskokous tai Lasten Parlamentti -kokous. Suuremmissa kunnissa kouluista valitaan kaksi edustajaa, pienemmissä kunnissa kokoukset voidaan pitää avoimena kaikille kunnan alakoululaisille. Kokouksissa koulujen oppilaskunnille tarjoutuu mahdollisuus jakaa erilaisia koulukohtaisia hyviä käytäntöjä keskenään.

Alakouluissa vuositaisiin Lasten Parlamentin suurykokouksiin valmistautumissa oppilaskunnalla on keskeinen rooli. Oppilaskunta valitsee aloitteleatikon kautta tai luokkien laatimista esityksistä oman koulunsa tärkeimmät ja eniten kannatusta saaneet esitykset. Koulujen edustajat esittävät oman koulun hyvin valmistellut esitykset suurykokouksessa. Koulujen esityksistä käydään keskustelua ja suoritetaan äänestys. Esitykset voivat koskea laajasti oppilaiden elinympäristöön liittyviä asioita.

Kunnissa on erilaisia käytäntöjä lasten esitysten toteuttamiseen. Osalla kunnista on varattu Lasten Parlamentin suurykokouksen esityksille määräraha, joka jakautuu koulujen esitysten kesken. Osalla kunnista lasten tekemät aloitteet

ja esitykset menevät eteenpäin kunnan normaalin hallintomenettelyn kautta. Kaikki lasten asiat eivät aina tarvitse virallista käsitelyä tai viranomaispäätöksiä. On myös asioita, jotka ratkeavat jo yhteydenotolla asiaan vaikuttavaan tahoon. Kokouksiin voidaan kutsua myös lapsille ajankohtaisin aiheisiin liittyviä asiantuntijavieraita. Tampereen Lasten Parlamentissa on vierailut mm. ravintoasiantuntija kertomassa, miten oppilaiden kouluteriat suunnitellaan.

Oppilaskunnasta eteenpäin kunnan ja valtakunnan vaikuttajaksi

Lasten Parlamentin tärkeä tehtävä kunnassa ja koulussa on valita valtakunnalliseen Suomen Lasten Parlamenttiin kunnan edustajat. Käytännössä kaikki kunnan oppilaat pääsevät valitsemaan edustajia oppilaskunnan kautta. Kunta ottaa vastaan edustajapaikat valtakunnallisesta Suomen Lasten Parlamentista ja myöntää koulujen valitsemille edustajille mandaatin edustaa kuntaa. Alakouluissa voidaan järjestää vaalit, suorittaa arvonta, toteuttaa paneelija, laatia innostavia kirjoituksia ja esityksiä: Miksi juuri minä olisin hyvä edustamaan kuntaa valtakunnallisessa Lasten Parlamentissa? Luovuus ja ilo on tärkeää ja oppilaat ja opettajat voivat myös yhteisesti ideoida demokraattisia valintaprosesseja. Valintaprosessien suunnittelu ja toteutus toimii myös luontevana yhteistyönä kuntien opetus- ja nuorisotoimen välillä.

Valtakunnallinen Suomen Lasten Parlamentti

Valtakunnallinen Suomen Lasten Parlamentti on alakouluikäisten (7-12 v) lasten vaikuttamiskanava. Kaikilla Suomen kunnilla on mahdollisuus ottaa vastaan edustajapaikat Parlamentista.

Edustajien istuntokausi on kaksivuotinen. Lasten työskentely tapahtuu pääasiassa verkossa sijaitsevassa suljetussa virtuaaliparlamentissa. Parlamentissa keskustellaan yleisellä keskustelupalstalla ja eri valiokunnissa (mm. ympäristö, viestintä, koulu ja tulevaisuusvaliokunnat). Keväisin ja syksyisin kokoonnutaan virtuaaliseen täysistuntoon. Kerran vuodessa nähdään nokkakain, kun lapset koontuvat täysistuntoon.

Toiminta on vuorovaikutteista eli myös viranomaisilla, päättäjillä ja lasten asemaa edistävillä tahoilla on mahdollisuus kysyä ja selvittää erilaisia asioita suoraan lapsilta. Lapset käyvät keskustelua verkossa myös päättäjien ja eri asiantuntijoiden kanssa. Lapset vastaavat kyselyihin ja antavat lausuntoja; esimerkiksi tästä voi mainita tulevaisuuden koulu -näkemykset eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle. Parlamentti toimii mm. lapsiasiavaltuutetun neuvonanta-

jana sekä eduskuntaryhmien edustajista muodostuvan eduskunnan neuvotte lukunnan sekä ministeriöiden ja valtion toimielinten lasten aloite- ja kuule misympäristönä.

Koulu- ja kuntatasolla kunnan edustajien tukena toimii edustajan oman kou lun oppilaskunta ja ohjaava opettaja. Edustaja tuo ajankohaisia asioita verkko- parlamentista tiedoksi oppilaskunnalle. Kunnissa, joissa ei ole paikallista Las ten Parlamenttia, edustajan koulun oppilaskunta voi toimia edustajan omana lastenyhteisönä. Tästä kotipesästä alkaa syntyä kunnan Lasten Parla mentti - toiminta. Edustajat tuovat säännöllisesti tietoa valtakunnallisesta toiminnas ta ja välittävät esityksiä edustajien kautta verkoparlamenttiin. Näin luotu toi mintamalli toimii edelleen myös oppilaskunnan kanavana kunnan vaikutta misrakenteisiin. Pienissä kunnissa rakenne ja toimintamalli vastaavat paikal lista lasten parlamenttitoimintaa.

“Olen itse saanut vaikuttaa liikkumassa joukkueiden tekemiseen. En olisi ha lumnut varmaankaan vaikuttaa mihinkään muuhun. Puhun opettajani ja ys tävieri kanssa, jos haluaisin vaikuttaa johonkin asiaan!”

tyttö 5. lk, Laukaa

Kimi Uosukainen

Miltä vaikuttaminen tuntuu?

Olen Kimi Uosukainen, 13v., ja edustan Lahtea valtakunnallisessa Suomen Las ten Parlamentissa. Lasten Parla mentin lisäksi olen mukana Lahden ja Reyak- javiikin kaupunkien välisessä demokratia-hankkeessa. Olen myös ollut anta- massa monille valtakunnan vaikuttajille lastenparla mentin raporteita ja olen ollut pitämässä Lahden kaupunginhallitukselle esitelmiä lastenparla mentista ja tehnyt Lahden kaupunginhallitukselle vetoomuksen paikallisen lastenpara- mentin perustamisesta ja olin vetoomukseni puiteista keskustelussa Lahden nuorisotoimen- ja sivistystoimenjohtajien kanssa. Ja tämän listan lopuksi olen ollut perustamassa entiseen kouluuni oppilaskuntaa ja nykyisessä koulussani olen oppilaskunnan hallituksen varajäsen.

Suomen Lasten Parla menttiin minut valittiin vuonna 2007, kun Suomeen perus- tettiin valtakunnallinen Suomen Lasten Parla mentti. Kaikista Suomen kunnista kutsuttiin kunnan alakoulukäiset edustajat Parla menttiin. Kunnan edustajat valittiin kuntien alakouluista ja kunnanhallitus antoi edustajille kunnan man- daatin edustaa kuntaa valtakunnallisessa Suomen Lasten Parla mentissa. Lah- den kaupungista valittiin kaksi edustajaa. Minun matkani valtakunnallisen Suo- men Lasten Parla mentin edustajaksi eteni siten, että kaupunginhallitus päätti koulun ja opettajat valitsivat edustajat oppilaista. Minulla ei ollut aiempaa tie- toa Lasten Parla mentista, ennen kuin äidilleni soitettiin ja kysyttiin käviskö, että minä toiminisin Lahden varaedustajana Lasten Parla mentista. No, tietenkin se kävi ja niin alkoi minun ”vaikuttamisen matka”. Parla mentin perustamisvai- heessa ensimmäiseen istuntokauteen 2007–2009 kunnille annettiin ”vapaat kä- det” edustajien valintaprosessissa. Seuraavaan istuntokauteen 2009–2011 myös me edustajat yhdessä aikuisten kanssa pääsemme kehittämään edustajien de- mokraattisia valintaprosesseja.

Valintani jälkeen olinkin jo perustamassa kouluuni oppilaskuntaa. Loimme yhdessä opettajien kanssa toimintaperiaatteen oppilaskunnalle. Tosin jouduin vaihtamaan koulua ennen kuin oppilaskunta aloitti varsinaisesti toimintansa, no kerkesinhän minä toimia puoli vuotta oppilaskunnan puheenjohtajana ja olenhan minä sen perustaja, ainakin virallisesti.

Syksyllä 2008 kunnallisvaalien aikaan ojensin SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilai- selle, kokoomuksen puoluesihtheeri Taru Tujuselle sekä ympäristöministeri Paula

Lehtomäelle (keskusta) Suomen Lastenparlamentin kevätraportin. Kevätraportti sisälsi verkkoyhteistyöntömmen päätökset sekä ylipäätänsä tietoa lastenparlamentista. Vaikuttajanaistemme kuuntelevat tarkkaavaisesti, kun kerroin lastenparlamentista ja he ottivat raportit ilmielini vastaan. Olin odettu siitä mielenjokainen halusi tietää lastenparlamentista ja sen toiminnasta. Julkisuudentarvallisäsi paikallislehden näyttävät jutut kuvieneen luovutustilaisuuksista.

Pidimme esitelmän Lahden kaupunginhallitukselle varsinaisen edustajan kanssa yhdessä, esitelmiä oli minun tekemäni. Saimme mahdollisuuden pitää esitelmiä kun olin yhteyttä kaupungin sihteeriiin, kun sain tietää, että muissa kunnissa on toimittu vastaavasti. Tilaisuus ja sitä edeltänyt esitelmän kirjoitus oli mielestäni jännittävä ja arvokasta. Arvokasta siinä suhteessa, että harvoin 12-vuotiaat pääsevät kertomaan kaupunginhallitukselle asiasta, josta he eivät tiedä mitään ja pitävät metä alansa asiantuntijoina. Esitelmän kirjoitus oli mielestäni jossain määrin myös haastavaa, vaikka kaikki tarvittava tieto löytyi omasta takaa. Esitelmästäni tuli aika kattava, se kertoi kaiken mitä Lasten Parlamentti oli jo tehnyt ja mitä valiokunta lastenparlamentissa on ja miten ne toimivat jne.

Demokratiahankkeen kanssa lähdimme Islantiin, Reykjavikiin. Matkan tarkoituksena oli työstää yhteistä vaikuttajan opasta. Hanke on Euroopan Unionin rahoittama, joten sen pitää olla kansainvälinen. Olimme Reykjavikissa viikon, jonka aikana tutustuimme islantilaiseen nuorisokulttuuriin, nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä heidän poliittikaansa. Poliitikan kannalta reissu osui mielenkiintoiseen aikaan, sillä siellä oli menossa mittavia mielenosoituksia silloista hallitusta vastaan. Islannista tulon jälkeen oli tovi aikaa hengähtää. Vaikuttamismatkaa jatkui.

Joulun jälkeen sain tietää, että vetoisuus paikallisen lastenparlamentin perustamisesta Lahteen, jonka annoin samalla kun pidimme esitelmiä oli jo kirjattu käsiteltäväksi. Olin asian tiimoilta yhteyttä nuorisotoimenjohtaja Jouni Kivilahteen sekä sivistystoimenjohtaja Maritta Vuoriseen. Tarjosin heille apua vetoomuksen käsitelyyn sekä selvennyksiä vetoomuksessa esitetyihin pyyntöihin. Molemmat toimenjohtajat olivat otettuja sekä innoissaan siitä, että kerrankin vetoomuksen laatija ottaa yhteyttä ja tarjoaa apuaan. Sovimme yhteisen tapausmisen, jotta voisimme keskustella vetoomuksestani.

Olin innoissani ja aloin valmistella omaa mallia paikallisesta lastenparlamentista. Saavuin tapaamiseen sovittuna ajankohtana ja odotin, että vastassa olisi ollut tyisiä kaupungin virkamieliä. Yllätykskeskeni vastassa oli nuorisotajuisia ja mukavia aikuisia, jotka todella halusivat kuulla asiani. Keskustelun ensimmäinen tunti oli minun yksinpuheluani, kun kerroin muiden kuntien käytännöistä ja ylipäätänsä lastenparlamentista. Molemmat aikuiset kuuntelevat korvat tarkkana ja kirjoittivat tärkeitä kohtia ylös omiin muistipanoihinsa. Seuraava tunti meni, kun aloimme luomaan Lahteen omaa versiota paikallisesta lastenparlamentista. Keskustelun loputtua olin jopa hieman yllättänyt heidän yhteistyöhalustaan, sillä saimme tehtyä mielestäni loistavan toimintamallin Lahden lastenparlamentille. Asia ei kuitenkaan ollut loppuun käsitelty, sillä asia kokonaisuudessaan esitellään toukokuussa sivistyslautakunnalle, joka päättää asiasta. Mutta uskon kuitenkin, että meidän hyvin hiottu mallimme menee läpi.

Vaikuttaminen jatkuu, tosin siinä muodossa, että kirjoitin loppukuun erilaisia kirjoitelmia pyynnöistä. Pyyntö tuli Suomen Lasten Parlamentilta. Kirjoittamalla vaikuttaminen on yksi osa meidän edustajien työtä Lasten Parlamentissa. Kirjoitukset julkaistaan eri lehdistä. Puhäkoulu-lehteen kirjoitin aiheesta – Minä ja luonto, Suomen hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelman tiedotajalle, kirjoitin aiheesta – Millainen on hyvä loma. Kirjoitelmia tehdessäni ymmärsin erään tärkeän asia, että vaikuttaminen ei ole aina sellaista, että istutaan pöydässä ja keskustellaan ja päätetään isoista asioista. Oivalsin, että iso osa vaikuttamista on kirjoittaminen. Toin omaa mielipidettä esiin erilaisissa kirjoitelmissa. Vaikka tämä vaikuttaminen ei ollut kovin mittavaa, se on kuitenkin erittäin tärkeää. Eri kirjoitustyörien valinta on tärkeää, sillä joitain kirjoitelmia lukevat ainoastaan lapset ja joitain kirjoitelmia lähes ainoastaan aikuiset.

Mielestäni on erittäin tärkeää ja arvokasta kertoa aikuisille lasten mielipiteitä lähes kaikista asioista. Ehkä paras keino on, kuten tämäkin teksti, kertoa asiat mahdollisimman monelle aikuiselle kirjoittamisen kautta. Mutta kuitenkin vielä tärkeämpää on se, että aikuiset lukevat ja kuuntelevat meitä lapsia, sillä meidän suustamme voi usein tulla totuus ja tärkeitä mielipiteitä. Ja kun aikuinen kuuntelee lapsia ja todella välittää lapsien puheista silloin syntyy erittäin tärkeä vaikuttamisen- ja osallisuudentunne lapselle sekä aikuiselle. Lapsia ja lasten mielipiteitä voi kuunnella vaikkapa kotona ja koulussa aivan pienissäkin asioissa, sillä se on iso asia lapselle, joka pääsee vaikuttamaan sekä tulemaan kuululksi häntä koskevissa asioissa.

Vuorovaihteinen verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi

Aloitekanava.fi-palvelu toimii nuorten omana vaikuttamiskanavana sekä kunnan eri toimijoiden välineenä kuulla nuoria. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus vastaa palvelun koordinoimista.

Aloitekanavassa nuoret voivat ideoida omaa lähiympäristöään koskevia parannus-, kehitys- ja muutosehdotuksia. Kaikki verkkopalvelun käyttäjät voivat selata ja tutustua eri Aloitekanavakuntien toimintaan, sillä ideointiprosessin eri vaiheet (ideointi, kommentointi, äänestys/allekirjoitus, seuranta) näkyvät kaikille.

Aloitteiden ideointi voi tapahtua esimerkiksi kouluissa, oppilaitoksissa, harrastusympäristöissä, nuorisotalolla tai itsenäisesti, ajasta ja paikasta riippumatta. Tämän lisäksi nuoret voivat kommentoida ja esittää oman mielipiteensä muiden ideoista, äänestää ja allekirjoittaa moderoituja aloitteita sekä seurata, miten aloitteen käsittely etenee.

Aloitekanavakunnissa moderaattorit nuokkaavat ideat aloitteiksi lisäten niihin toimenpide-ehdotuksen ja toimittavat Aloitekanavan prosessin läpäisseet aloitteet eteenpäin sekä lisäävät kuultavat asiat Kunta Kysyy -osioon.

Aloitekanavan Kunta kysyy -osio mahdollistaa nuorten kuulemisen heitä koskevista asioissa ja tekee kunnan ja nuorten välisestä keskustelusta vuorovaihteista. Kysyjinä voivat olla esimerkiksi kunnanvaltuusto ja -hallitus, hallintokunnat, nuorten vaikuttajaryhmät tai erilaiset järjestöt. Kysyjinä voivat olla myös luokat, oppilaskuntien hallitukset, erilaiset toiminta- tai vaikuttajaryhmät. Aloitekanavalle rekisteröityneet nuoret voivat kommentoida kuultavana olevia asioita ja kertoa niistä oman mielipiteensä. Kommentoinnin jälkeen palveluun myös päivitetään tiedot siitä, miten nuorten mielipiteet on otettu huomioon tai mitä kyseiselle asialle on tapahtunut.

Kaikki palveluun rekisteröityneet nuoret voivat osallistua oman kotikuntansa Aloitekanavan toimintaan. Kynnys oman idean kirjoittamiseen sekä oman mielipiteensä ilmaisemiseen on matala, sillä käyttäjät voivat itse valita, julkai-

sevatko ideansa tai kommentinsa nimettömänä, nimimerkillä vai omalla nimeään. Ideointi ja kommentointi eivät edellytä kuntarakenteiden ja -prosessien kokemusta, osaamista tai tietoa.

Aloitekanavaa vaikuttamisvälineenä voivat hyödyntää yksittäisten nuorten lisäksi myös esimerkiksi luokat, erilaiset toimintaryhmät tai nuorten vaikuttajaryhmät. Aluksi voidaan ideoida ryhmässä esimerkiksi omaan kuluun liittyviä parannus- ja muutosehdotuksia, jotka julkaistaan Aloitekanavassa. Tämän jälkeen kaikki rekisteröityneet käyttäjät voivat kommentoida kyseistä ideaa puolesta tai vastaan ja idea etenee prosessissa palvelun sääntöjen mukaisesti. Verkkopalvelun avulla tavoitetaan laajemmin ne nuoret, joita asia mahdollisesti koskee. Samalla aloitteet ja niiden eteneminen sekä päätökset asioista tulevat kaikille näkyviksi.

Kommentoinnin jälkeen palveluun myös päivitetään tiedot siitä, miten nuorten mielipiteet on otettu huomioon tai mitä kyseiselle asialle on tapahtunut.

“En oikein välitä mistään sellaisesta vaikuttamisesta. En ole hyvä niissä asioissa. En yritä muuttaa tätä maailmaa, mutta en tuhotakaan.”

tyttö 6.lk, Laukaa

Lähdeviitteet

Mainittu kirjallisuus ja muut lähteet

¹ Lisää sosiaalisesta kansalaisuudesta Nivala 2008

² Arponen, Anu-Leena 2007. "Miten nuo pienet os-saa ajatella niin fiksuksi?" Lasten mielipiteitä ar-kimpäristöstään. Lapsiasavaltuutun toimiston selvityksiä 1:2007. Tuononen, Päivi 2008. Asiaa ai-kuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuk-siensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasavaltuu-tetun toimiston selvityksiä 4:2008)

³ Kaikki artikkelin sitaattit ovat julkaisusta Tyo-nonen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuo-ret kertovat omien oikeuksiansa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasavaltuutetun toimiston selvi-tyksiä 4:2008.

⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus

⁵ Heisingin Tietokeskus: Quarely 3 / 2003

⁶ Nousiainen, L. ja Piekari, U. 2005

⁷ Heisingin Tietokeskus: Quarely 3/2003.

⁸ Gretschel A. 2002

⁹ Hart, R. 1997.

¹⁰ Perusopetuksen laatu-kriteeri 2009, 64.

¹¹ Neuvonen 2008, 18-19.

¹² Opetushallituksen monistey/2006, 3.

¹³ Manninen 2007, 122-123.

¹⁴ Kenttää 2008, 29-30.

¹⁵ Manninen 2007, 126.

¹⁶ Manninen 2007, 126.

¹⁷ Lisää Karhuvirta 2009.

¹⁸ Nousiainen, L. ja Piekari, U. 2005 ja 2007.

¹⁹ Leinonen 2007, 59 mukaeltu.

²⁰ Nuorisolaki 27.1.2006/72.

²¹ lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2010.

Gretschel, A. 2002. Kunta nuorten osallisuusym-päristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovai-kutusuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakenta-miprojektin laadunarvioinnin keinoin. Väitöskir-ja, Studies in sport, physical education and health 85, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hart, R. 1997. Childrens Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Com-munity Development and Environmental Care. London: Earthscan & Unicef.

Karhuvirta, T. 2009. Koulun kehotoiminta lasten ja nuorten osallisuuden lisääjänä. Teoksessa Kent-tää, M. ja Kesler, M. (toim.) Kehotoiminta osa-kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua. Etweco Paino-tuote oy: Helsinki.

Kenttää, M. 2008. Koulun kehokäskijä. Libris Oy: Helsinki.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2010. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41.

Leinonen, L. 2007. Nuorten osallisuushankkeen ai-kanä kehitettyjen toimintamallien merkitys nuor-ten osallistumis- ja vaikuttamishallintoliikkeitä parantamiseksi – tarkastelussa neljän hankeai-kakunnan toimintamallit. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Manninen, J. 2007. Oppilaiden osallisuus koulussa – opplaskuntatoiminnan uusi tuleminen? Teok-sessa Gretschel, A. ja Kilikoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto /Nu-

orisotutkimusseura, julkaisuja 77. Hakapaino Oy: Helsinki.

Neuvonen, M. 2008. Demokratiaa koulun penkille. Opettajien opas demokratikasvatukseen. Oikeus-ministeriö. Edita Prima Oy: Helsinki

Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa – Kansalaiskasvatuk-sen sosiaalipedagoginen teoriakehitys. Väitöskir-ja. Kuopio: Snellman instituutti, Snellman insti-tuutin A-sarja 24.

Nousiainen, L. ja Piekari, U. 2005. Osallistuva op-pilas – yhteisöllinen koulu opplaskunnan ohjaa-van opettajan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2005:19. Yliopistopaino: Helsinki

Nousiainen L. ja Piekari U. 2007. Osallistuva op-pilas – yhteisöllinen koulu toimivan opplaskun-nan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2007:32. Yliopistopaino: Helsinki.

Perusopetuksen laatu-kriteeri. Opetusministeriön julkaisuja 2009:19. Yliopistopaino: Helsinki.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Perusopetuksen opplaskuntatoiminnan kartoitus 2005. Moniste 9/2006. Opetushallitus

Quarely 3 / 2003. Heisingin Tietokeskus.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Internet-sivut

www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/osal-listuva_oppias_-_yhteisöllinen_koulu_-hanke/index.html

www.lasteiparlamentti.fi/openopas

www.kerhokeskus.fi/fi/osallistuva_nuori/oppi-laskunta_

Vaikuttavasti mukana – oppilaskunta koulun arjessa

opas on tarkoitettu peruskoulussa toimivien oppilaskunnan ohjaajien käyttöön.

Oppaaseen on koottu käytännön esimerkkejä oppilaskunnan toiminnasta, mukana olleiden lasten kokemuksia ja ajatuksia vaikuttamisesta sekä ajatuksia siitä, mihin oppilaskuntatoiminta liittyy ja mihin sillä pyritään.

Onnistunut oppilaskuntatoiminta kehittää koulun toimintakulttuuria yhteisöllisempään suuntaan, tukee kouluyhteisön hyvinvointia, lisää kouluviihtyvyyttä ja on yksi keino kasvattaa lapsista ja nuorista osallistuvia ja aktiivisia kansalaisia.

Oppaassa pohditaan mm.

- mihin asioihin lapset ja nuoret koulussa haluaisivat vaikuttaa
- miten oppilaskuntatoiminta vahvistaa kansalaisvalmiuksia
- oppilaskuntatoiminta oppimispolkuna osallistuvaksi kansalaiseksi
- miten oppilaskuntatoiminta linkittyy osaksi kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää.

KERHOKESKUS

Mariankatu 15 A 11

00170 Helsinki

Puh. 09 6962 440

kerhokeskus@kerhokeskus.fi

www.kerhokeskus.fi

